

PERIÒDICH QUINZENAL, ARTISTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any III

Barcelona 15 de Abril de 1882

Núm. 60

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 15 y 30 de cada mes	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	ANY		SEMESTRE		
Espanya	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	DIRECTOR-PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNIÓ, 28 BARCELONA	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Paissos de l' Unió Postal	80 »	44 »	24 »	»		Filipinas, Méjich y Riu de la Plata	6 »	3'50 »
Se paga per endavant. — Números solts 4 rals						Y en los altres paissos, los preus d' Espanya y además lo franqueig		

Ab motiu de las circunstancias extraordinarias porque ha atravesat nostra ciutat que com sab ja tothom ha motivat la suspensió dels treballs en casi tots los establiments y talleres, y á fi de regularisar la sortida de nostres números, hem resolt cambiar de fetxa de la publicació dels mateixos, la qual serà de avuy endavant lo 15 y 30 de cada mes, ab la deguda puntualitat.

SUMARI

TEXT. — CRÓNICA GENERAL, per Ramon E. Bassagoda. = NOSTRES GRABATS, per Eduart Tamaro. = ALMÓDIS, per I. Reventós. = SANT LLORENS DEL MUNT, per Manel Ribot y Serra. = LA CREU DE LA FOSSA, (poesia), per Emili Coca y Collado. = JOCHS FLORALS DE BARCELONA, per J. Queralt. = FRANCESCH UBACH Y VINYETA, per C. Pivoxini Martí. = DISSORT, (poesia), per R. E. B. = GUTENBERG, per Alphonse de Lamartine, traducció per Albert Puigdóllers. = LAS QUEIXAS DE MINVANA, (poesia), per Enrich Franco. = CARTA DE LA HABANA, per Gabriel Costa y Nogueras. = ATENEO SABADALLES. Certámen. = BELLAS ARTS, per F. Barado. = NOVAS. = LLIBRES REBUTS.

GRABATS. — DON FRANCESCH UBACH Y VINYETA. Mestre en Gay Saber. = BONIFACI VIII. Quadro de Gastaldi. = SANTA ISABEL. Reyna d' Hungria. = Quadro de Murillo. = CREPÚSCUL DEL MATÍ. CREPÚSCUL DE LA TARDE Dibuix de Pahissa. = LA BENEDICCIÓ PAPAN en lo dia de Pasqua á Roma. = SANT LLORENS DEL MUNT.

CRÓNICA GENERAL

La situació dificilíssima ma porque está atravesant nostra estimada Catalunya, reclama al que per un motiu ó altre se proposa escriurer sobre 'ls graves aconteixements de que ve sent teatro en aquests últims dias, un tacto y una circunspecció que may hem de considerar prou recomanats.

Pera 'ls que tenim á gran

D. FRANCESCH UBACH Y VINYETA
MESTRE EN GAY SABER

Fotografia de H. Mariezcurrena

honor l' haber nascut en aquesta nobilíssima terra del treball, confessém que 'ns ha de ser bastant dificil lo poguernos sustraurens al apassionament en los moments actuals en que 's pot dir qu' assistim á lo més ferm de la batalla empenyada entre 'ls sacratíssims interessos del treball nacional y l' utopia del libre-cambi, que acullida avuy més que may en las regions oficials 's presenta altiva y superbirosa, no cuydantse per res de recatar lo terme de sos ideals y de sas descabelladas aspiracions.

Llegeixi 'l qui 's vulga convencer de la justicia que 'ns assisteix pera expressarnos en aquets termes, los últims números d' alguns periódichs de Madrit, no tots per fortuna, que 'ns posan, com solen dir en aquella terra, com roba de Pasqua. Tots convenen ja en que Barcelona es una ciutat facciosa, en la que 'l privilegi de alguns s' ha encastellat pera desconexer lo dret de tots y dominada per sentiments egoistas que la conduheixen á pensar tan sols en la seva prosperitat mes que sia á costa de la de las demás provincias sas germanas.

Los dos retalls que van á continuació no tenen desperdici.

Diu *El Pabellon Nacional*:

«Y mientras aquí delibera el Parlamento, conteste con la guerra á la que promueven los agitadores de Barcelona, para que entiendan de una vez que su egoista provincialismo no tiene razon de ser y que nada representan los intereses de la industria tejedora de Barcelona, atrasada y ruinosa, comparados con los de las demás industrias que en el resto de España se explotan y con los del comercio y la agricultura.

«Allí donde se grita «¡tranca la porta!» debe contestar el fallo inmediato severo é inapelable del consejo de guerra.»

Y *El Liberal* se expressa d' aquest modo:

«El proteccionismo catalan ahueca mucho la voz para decir que el tratado de comercio perjudica enormemente sus intereses. ¡Sus intereses! La opinion sana y levantada oye con bastante desden la palabra, porque ni todo, ni lo principal se reduce en el mundo á intereses de tanto por ciento. Hay la moral, hay el derecho que jamás invoca rectamente el proteccionismo. Los intereses son legítimos cuando la moral y el derecho los abonán, y si á su sombra crecen, son intereses por todos respetados, por nadie combatidos, y que jamás perecen. Pero cuando se pretende que los intereses pasen como primer término sobre la moral y el derecho y aun contra la moral y el derecho la opinion pública se pone en frente de los intereses.»

Y pera completar aquest quadro no hi ha més que llegir la protesta publicada per lo *Círcol de la Unió Mercantil de Madrid* contra 'ls aconeteixements de Barcelona qu' acaba demanant á las Corts la aprobació del tractat de comers ab Fransa y 'l plantejament de la base quinta de la ley aranzelaria de 1869.

En vista de la manera com se 'ns tracta per la gent de Madrid, qui será, donchs, que al tenir l' encàrrech de fer la crónica dels aconeteixements perquè acaba de passar nostra ciutat se senti capás per un moment de no contestar com se mereixen totas las grosserías de que 'ns fa objecte la premsa de la capital d' Espanya, fins aquella que per son carácter de ministerial venia més que cap obligada, ja que no á fernes justícia, al ménos á no faltar als més vulgars preceptes de la prudencia y fins de las bonas formas.

Per aquest y per altres motius que tothom compendrà, ja 'ns guardarem molt be d' explicar de quina manera fou disolt lo Congrés del Teatro de Novetats, ahont s' hi habian congregat en gran número los industrials de nostra capital y d' altres centros fabrils, sense distinció d' opinions polítiques á pesar d' haberse afirmat que tal reunió era resultat d' una coalició carlo-federal-conservadora. E igualment no farém altra cosa que consignar la unánime, valenta y grandiosa manifestació de nostres industrials en contra de las novas tarifas y del desdixat projecte de tractat de comers ab Fransa, que potser á l' hora en que escribim estiga ja solemnement ratificat per los cossos colegisladores. Ni tampoch hem de contar tot lo que sabem respecte á l' acullida que s' ha dispensat en los centres oficials á las diferents comissions que 's dirigiren á Madrid á fi de gestionar en pro dels interessos de nostra producció, que son los de l' Espanya entera.

Ha passat ja pera nosaltres l' hora de las declaracions que á son temps férem d' un modo ben explícit, y no tenim en l' ocasió present motiu de repetir las. Ningú ignora com hem vingut jutjant los projectes qu' á dotzenass' han elaborat en lo ministeri d' Hisenda. Per altra part los comentaris ab que podriam adobar la relació dels aconeteixements per que está passant nostra capital no s' amagarán á ningú y aquesta manera de procedir evitará, á nosaltres que distém molt de possehir l' habilitat que las circunstancias exigeixen, lo cuidado d' haber de anar triant las paraulas més á propósit á fi

de no incorrer en penalitat, qu' en los temps que corrém, y al igual que la gracia de Deu, arriba á tots y á tothom. Que ho digan sinó los numerosos procediments criminals incoats aquests dias contra un gran número de periódichs y més que tots nostre caríssim colega *La Renaixensa* objecte en l' actualitat d' una persecució inusitada, puig pesan en l' actualitat sobre d' ella tres denuncias criminals, de las quals es escusat dir que l' ni desitjem que 'n surti lo més ben lliurat possible, al igual que 'ls demás periódichs qu' en l' actualitat estan sotmesos á idéntichs procediments.

***

No per iniciativa del govern, que segurament no te temps pera malgastar en petitesas, y si tan sols per haberse ocorregut una felicíssima idea á uns quants alumnos de Bellas Arts, s' ha celebrat en Sevilla lo segon centenari de la mort del insigne Murillo, inmortal creador de l' escola sevillana, y que com no sol succehir, tingué la fortuna de veurer reconeguts per sos contemporanis las dots sens rival que possehia pera l' art de la pintura.

Murillo es un nom popular no solzament á Espanya sino en lo mon enter. Sas incomparables Verges diuhen ben clar la unció verdaderament cristiana de que 's sentía dominat, al transportar son pensament á la tela. Al parlar d' ellas no compremem com hi ha qui puga trobar cap trassa sensualisca en aquells rostres suavíssims, quals primors d' execució apenas son apreciables, al ménos per nosaltres, que sols sabem sentir al contemplarlos, puig, dominats y commoguts, acaban per anularse completament nostras facultats d' análisis y d' observació.

Tal es la forsa del verdader geni; es imposible judicarlo, s' imposa per ell mateix.

Segurament que 'l nostre amich Tamaro que es un pacientíssim inquiridor los enterará en altre lloch d' aquest número, de com Bartomeu Esteban Murillo adoptá 'l segon nom de sa mare, ab lo qual es conegut de tothom, y de altrás mil curiositats qu' ofereix la biografía del célebre artista, ben digne del honor que se l' hi acaba de tributar á las voras del Betis, ab ocasió del segon centenari de la seva may prou plorada mort.

***

A 320 pujan las composicions qu' ha rebut lo Consistori dels Jochs Florals pera concorrer al certámen d' enguany. Hi ha que confessar que 'ls escriptors catalans han sigut més galans ab los senyors mantenedors d' aquest any que no ho foren ab los del any passat, puig es casi doble 'l número dels treballs per ells presidentats en comparació dels que 's varen rebre en l' any anterior.

També en lo próxim mes de Maig la societat dels Felibres de Paris autorisada per lo prefecte del Sena celebrará Jochs florals anuals que tindrán lloch á Sceaux ab ocasió d' una festa dels felibres. Lo concurs tindrà 'l doble carácter de artístich y literari, oferintse premis de gran valor. Lo programa dels concurs literari es lo següent: Premi del Ministeri d' Instrucció pública al millor estudi en prosa francesa ó en llengua d' oc sobre un dels dos temas següents: Primer. Utilisació dels dialectes provincials pera l' estudi de la llengua francesa. Segon. Influencia sarrahina sobre 'ls costums, las arts y 'ls dialectes del mitx dia de Fransa. Medalla de plata á la millor poesia en llengua d' oc sobre las Corts d' Amor. Un objecte d' art á la millor oda escrita en llengua d' oc y dedicada á Pere Puget. Medalla de plata al millor sonet en llengua d' oc, escrita en alabansa d' algun menjar

ó producte del mitx dia de Fransa (*brandade bouillabaisse aioli, mérijano.*) Una medalla de plata á la millor composició en llengua de oc en prosa ó vers sobre un *Galejado* (quinto festiu, escena de costums, etc.)

Lo qui vulga obter á qualsevol d' aquests premis, no te mes que enviar las composicions en la forma acostumada pera tals cassos al president de la Societat de felibres de Paris, M. Jasmin, fill, passatge de Tivoli, n.º 20.

Desitjem un éxit més complert pera aquest certámen al qual nostra llengua es admesa com totas las demás perteneixents á la familia de las llenguas d' oc.

De Fransa, nació unificadora per excelencia, tenen molt que apendrer, principalment en materias de tolerancia, los centralisadors espanyols.

***

Ja 's coneix qu' en los Estats-Units, están libres de la plaga dels somniadors libre-cambistas. Aixís nos fa exclamar la lectura d' un párrafo de *Las Novetats*, en que s' inserta una llista de las principals fortunes d' aquella poderosa república.

Alló es un despilfarro de ceros, pero de aquells que serveixen per alguna cosa, no de ceros á l' esquerra.

Vanderbilt, posseheix una fortuna de 200 á 300 milions de duros, fortuna feta en 30 anys; Jay Gould, 100.000.000; Mackey 50.000.000; John Rockefeller C. P. Huntington, 20.000.000 D. O. Mills, 20.000.000; Senator Fair, etc., 20.000.000; Stanfort, 40.000.000; Rusell Sage, 15.000.000; J. R. Keene, 15.000.000; S. J. Filden, 15.000.000; E. D. Morgan deu milions; Samuel Sloan, 10.000.000; Comodoro Garrison, 10.000.000; Cirus W. Field, 10.000.000; Hug J. Jewet, 5.000.000; Sidney Dillon, 5.000.000; David Dows, 5.000.000; José F. de Navarro, 5.000.000; John W. Garset, 5.000.000; W. Witstor, 5.000.000.

Y 'l que no ho vulga creure que ho vaje á veure.

RAMON E. BASSEGODA

NOSTRES GRABATS

D. FRANCESCH UBACH Y VINYETA

Vejes l' article biogrífich escrit per D. Carles Pirozini que 's trovará en la página 103.

BONIFACI VIII

Fou Bonifaci VIII, altre dels papas que gelosos de la conservació de sos drets y supremacia, conservá ab gran firmesa totas sas prerogativas, no cedint un pas davant de las multiplicadas agitacions polítiques que llavors torbavan l' Italia.

Alguns dels partits més exaltats atentaren fins á la independéncia ó llibertat personal del Papa y entr' ells era lo preponderant lo de l' antiga familia Colonna.

Sciarrá Colonna, acompanyat de Nogaret, entrá comanant la plebe romana en lo palau del Papa, assaltá lo palau y posat davant del anciá Bonifaci VIII, li doná una forta bofetada, fent la més oberta manifestació del menyspreu de son poder, y ademés lo deixá presoner.

Poch després, la mateixa plebe insurreccionada, sotmesa y humiliada, posá en llibertat al Papa, mes aquest contrariat al veurer que se li arrencaba sa preponderancia, tancás en sa cambra negantse á pendrer aliment y pochos dias després fou trobat mort als peus de son llit.

Tan terribles moments, en los que fàcilment pot entendre's quina seria la lluyta de las passions en lo cor d' aquell anciá, instruhit en las ciencias humanas y divinas y al mateix temps contrariat en lo més viu de sos propósits y esperansas; han sigut interpretats de una manera sorprenent per Gastaldí.

Al mateix temps que ha donat majestat á la figura principal y dignitat á sa fisonomia, ha sapigut pintarhi aquella concentració suprema de un esperit fort, abatut y durament humiliat per qui no era res en sa companyia. Aquell caigut Papa, que ja no te esperansa en res, dirias que fins desconfia de l' ajuda de la creu

que sosté débilment ab sa ma dreta, y á la vista del quadro s' explica que en realitat fugís per moments la vida d' aquell successor del Gregori VII y de tants altres pontífices que posposaren la vida á la pèrdua de sas prerogatives tan estimadas.

Per altre part tots los accessoris tan dels ornaments pontificals, com de la cadira, curul y demés accessoris que adornan aquest quadro, están tractats ab una fidelitat digne d' elogi, estudiats minuciosament y presentats de manera que la composició tota es armónica y agradable, per lo que ha sigut notoria y general la seva fama, essent buscada ab afany pels coleccionistas y reputada ab justicia una de las més notables de la pintura moderna.

SANTA ISABEL REYNA D' HUNGRIA

Lo dia 3 del corrent Abril, celebrá tota Espanya y especialment Sevilla sa pàtria, y Madrid ahont ha sigut alsada una bona estàtua de bronze á sa memoria, lo segon centenari de la mort de l' insigne pintor Bartomeu Estévan Murillo, qual retrato, reproducció del pintat per ell mateix, adorna lo número 17 de LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA.

Per tal motiu, no volent nosaltres deixar transcórrer aquest segon centenari, sens commemorar en alguna manera lo celebrat pintor, descollant especialment en los quadros d' assumpto religiós; reproduhim altre de sas obras capdals, qual es lo quadro de Santa Isabel reyna de Hungria, curant personalment als pobres malalts.

Moltas son las qualitats que enalteixen aquest quadro, per la ben entesa composició y per la molta varietat y perfecció de las figuras, essent inútil dir tractantse del gran mestre de l' escola sevillana, que l' entonació general del colorit es tan armónica y delicada que difícilment s' apartan los ulls de sa contemplació en la parroquia de Santa Maria á Sevilla.

Renovada ab motius del referit centenari la busca de documents relatiu al gran pintor, honra de las arts espanyolas, tenim lo gust de transcriure aquí tres documents que determinan bé sa familia y personalitat. Es lo primer sa partida de batisme que diu aixís: «En lunnes primero dia del mes de Enero de 1618 años, yo el »Ldo. Francisco Heredia, beneficiado y cura propio de »esta Iglesia de la Magdalena en Sevilla, baptizé á Bartolomé hijo de Gaspar Estévan y de su legítima mujer »Maria Perez. Fué su padrino Antonio Perez al que se »le amonestó el parentesco espiritual.» Trobas en lo llibre 16 de Batismes de la parroquia de la Magdalena al folio 121.

L' altre document que se suposa del any 1662 y se conserva de lletra de Murillo en un quadro en la Sala del Capítol de la Germandat; diu aixís: «Bartolomé Estévan Murillo, hijo de Gaspar Estévan y de donya »Maria Murillo, naturales de Sevilla, digo: que para »mejor servir á Dios Nuestro Señor, y devocion que »tengo á la Santa Caridad de Murillo Nuestro Señor Jesuscristo, suplico á los hermanos de la dicha hermandad, si les pareciere ser a propósito para el servicio de »los pobres, me admitan en la dicha hermandad, en »quien espero mejorar de vida. — Bartolomé Estévan »Murillo.»

Per últim porta també la *Il·lustració Bètica*, la que nos plau consignar que ha procurat alsar un notable monument literari á Murillo, sa partida de óbit que diu: «En 4 »de Abril de 1682 años, se enterró en esta iglesia de »Santa Cruz de Sevilla, el cuerpo de Bartolomé Murillo, »insigne maestro del arte de pintura, viudo que fué de »doña Beatriz Cabrera de Sotomayor; otorgó su testamento por ante Juan Antonio Guerrero, escrivano »ppco. de Sevilla y dixo la misa de cuerpo presente el »licenciado Francisco Gonzalez de Porras.»

Enterrat Murillo en la sepultura propia de Fernando de Jaen en la parroquia de Santa Creu á Sevilla, al peu de l' altar ahont estava col·locat l' hermós devallament de la creu de Pere Campanya, sa llosa porta sols aquesta inscripció: *Vive moriturus*; ó sia viu destinat á la mort. Després de transcorreguts dos cents anys, be pot dirse ja que Murillo te conquistat son lloch en l' immortalitat de la fama, tan entre nosaltres com en tots los països civilisats dels que 'ls més de Europa, conservan alguna de sas obras.

Lo deixeble de Joan del Castillo, y protegit de Velazquez, sapigué emular y en bona part superar á sos mestres, tan en sos retratos com en los quadros de costums, pero més especialment en los religiosos en los que especialment en son San Antoni de Padua, en sas Concepcions y en lo de Santa Isabel que reproduhim, reunit calitats incomparables de estil y de bona execució.

LO CREPÚSCOL DEL MATÍ

La deliciosa impressió de las primeras horas del matí, en que l' auba aparta las sombras de la nit y cubreix de líquidas y cristallinas perlas tot lo regne vegetal, es la que apareix ben representada per lo bonich paissatge del senyor Pahissa, que reproduhim y que ab acert ha titolat *Crepúscol del matí*.

En aquesta primera hora, dita també, lo despertar de la naturalesa, deixan los pagesos y tots los fills del treball, los llits ahont reposaren y endressant sos passos los treballadors del camp á sas feynas á voltas molt lluny de sa morada, disfrutan d' aquell aire pur y primeras emanacions de la terra que fomentan los raigs del sol que la fereixen.

Trasladar aqueixa vaguetat de tons donant al dibuix un agradable aspecte que recordé lo magnífich d' un seré crepúscol del matí, es tasca prou difícil pera tot artista, més d' ella poden judicar nostres lectors quant ben lliurat n' ha surtut lo senyor Pahissa.

CREPÚSCOL DE LA TARDE

Precursora de la nit, es l' hora baixa, aquells moments en que 'l astre del dia prompte á deixarnos sembla aplegar l' ardor escampat durant tot lo dia en lo nostre planeta, concentrantlo en un punt de l' horitzont pera donarnos l' adeu-siau del dia que fineix.

Tot en aquella hora respira misteri; l' espay ab llur suau gradació de tintas, la llum ténue y vacilant de la celèstia, las vaporosas siluetas dels arbres que 's mouhen vagarosos en aquella atmósfera de tranzició, tot, en fi, contribueix á caracterisar 'ls primers instants del repós periódich de la naturalesa.

¡Quan be ha sabut lo senyor Pahissa pendre ab lo llápis las notas de color y 'l sentiment d' aquell rato en que tot en la naturalesa convida al reculliment y á la meditació! ¡Quan be ha sabut distingir la celèstia de la aubada, sensé disposar dels recursos materials del pintor!

LA BENEDICCIÓ PAPAL

EN LO DIA DE PASQUA DE RESURRECCIÓ, Á ROMA

Una de las més grans solemnitats de la Basílica Vaticana ó sia de la Roma Pontifical, era la solemne benedicció *urbi et orbe*, aixó es, á la ciutat y á l' univers, en lo dia de Pasqua de Resurrecció.

En aquest solemníssim dia de las festas eclesiásticas, en lo que ab la Resurrecció de Cristo, s' unia la cerimònia del Renaixement de totas las cosas, simbolisada per la renovació de l' aygua, lo foc y la llum; acabada la misa Pontifical á S. Pere, desde la tribuna sobre la plassa, ó desde son trono en la Basílica, donaba lo Papa la solemníssima benedicció.

Nostre grabat representa aquesta benedicció donada en la Basílica. Posat lo Papa en son trono coronat ab la Tiara y revestit ab riquíssima capa pluvial, te á sos costats dos ministres ab los ventalls de plomas ó *flabelli*, li donan la guardia los suïssos ab los trajos llistats de diferents colors ab casco d' acer brunyit y plomas blanques, uns ab llarga alabarda, y altres ab lo tallant mandoble ab la punta alta, lo pom apoyat á la cintura y la creu á l' espatlla. Davant del Papa un diaca sosté la creu papal y altre arrodillat, sosté obert lo llibre del reso.

Bisbes, sacerdots y seculars tots permaneixen arrodillats, y lo Papa, dret sobre las gradas del trono, entona la benedicció y alsadas las dos mans diu, lo *Benedicció Dei omnipotentis*, en qual moment ressonavan los canons del Castell de S. Angel, y totas las tropas presentavan las armas.

Avuy aquesta benedicció que s' efectua sempre en lo interior de la Basílica de S. Pere, es en tot y son mimbat aparato exterior una de las solemnitats més senyaladas de la Roma Pontifical.

SANT LLORENS DEL MUNT

Vejes l' article de nostre col·laborador senyor Ribot y Serra.

EDUART TÁMARO.

AL MÓDIS

Nos en va pretendre que avuy ja en las manifestacions del art, no aumenta la válua artística d' una obra, lo género á que pertany. La expressió dels sentiments del home en sa potensa máxima; la idealisació dels fets dels genitors de un poble, han estat y son avuy y serán sempre, lo punt ahont més y més altamente esplendeix y 's desrolla la bellesa.

Lo drama trágich histórich será sempre la més alta expressió de la literatura dramática. Sembla com si al fugirse de lo individual y particular per assimilarse al sentiment general, se visques ab l' obra en una atmósfera de grandesa de que se 'n sadolla enaltintse la nostra ànima; sembla que al fernes deixar per medi de la forsa d' atracció d' una acció fantasiosa, la plácida existencia de cada dia, mostrantnos fins ahont pot arribar la empenta tormentosa

de las passions humanas infernadas pe 'l desitj ó agomboladas per la fatalitat, y que al desrollar al devant nostre la existencia d' un poble ó d' una rassa que engolí lo temps, ja sia com á exemple en que apendre, ja com á model que imitar, nos fes descobrir en nosaltres mateixos, condicions internes, desconegudas, aixís com una mescla de sentits y sentiments, que nos elevan sobre 'l nivell usual del viure nostre; y al produhirse per la forsa genial, la artística bellesa en son punt algit, ja preparats d' avans, renaixem en lo goig del plaher estèich, que 'ns abstrau, dominantnos, elevantnos, vivificantnos y enfortinnos, també l' inteligencia com lo cor, com l' esperit.

Per aixó considerem nosaltres tan important lo drama trágich histórich; per aixó no vacilem en assegurar que 'l drama *Almodis*, del senyor Ubach y Vinyeta es un acontèixement en la literatura catalana. Tot ell pertany de dret al més alt género de la representació dramática; tant per sa caracterisació que no vacilem en calificar de monumental, com per la senzillesa y claretat de l' acció; tant per la grandesa de las passions que 's combaten com per lo humans y naturals dels medis d' execució; tan be per lo universal de la forsa generatriz de l' obra, com per son tirat histórich-catalanesch.

Y era arriscat per l' autor l' emprendre una obra d' aquesta mena; puig deventre trobar lo poeta enfront de gents fetas á veurér y aplaudir la forma galana y senzilla de la comedia de costums, tot lo més ab sos ribets de filosofías, y que prenen lo teatre com un honest passatemp, siti d' esbatjo hont aplegarse una vegada termenats los quefers; al haverse de presentar davant d' un públich en sa majoria educat en escoles que al ensenyarli la historia de sa patria d' avuy l' hi emboyran l' historia de sos genitors; que admira com á héroes nacionals los qui fóren á vegadas enemichs de son poble y de sa rassa; que á penas te res per escrit del cabal de gloria que heretá, com si tots sos passats haguessen mort fent testament sacramental; que fins s' avé, inconscientment ó indiferent á cambiar l' ordre cronològich de sos reys; podia no satisfèrlo en sos gusts y desitjs, en sas inclinacions ó tendencias de época y sobre tot no esser, comprés en l' idea que flota en tota la obra desde 'l primer al darrer vers; la caracterisació histórica.

No fou aixís certament; y es que la válua de l' obra s' impossá á despit de totas las forsas que podian enfonsarla. Com á tragedia y com á drama histórich unánimament fou aclamada, en sa representació escénica, ratificant lo fallo del consistori dels Jochs Florals. L' assumpto es escullit á la perfecció, pot dirse que 's de la rassa de las grans obras; l' acció es sóbria, no hi ha necessitat de més pera expressar lo pensament; lo desrollament completament felis desde l' exposició, originalíssima, fins al desenllás que tot y son aboleng histórich vé en l' obra motivat com si realment fos fill de l' inventiva del poeta.

Tots los personatjes están tractats com se deu en una obra de la importancia de la *Almodis*. No son los instruments de l' autor que tiran cap á un camí escullit d' avans, sinó los homens verdaders, ab lo seu modo d' esser real y positiu en la naturalesa de sas passions; idealisats per l' artista si, mes no sortintse jamay de lo que en sa existencia dehuen ser.

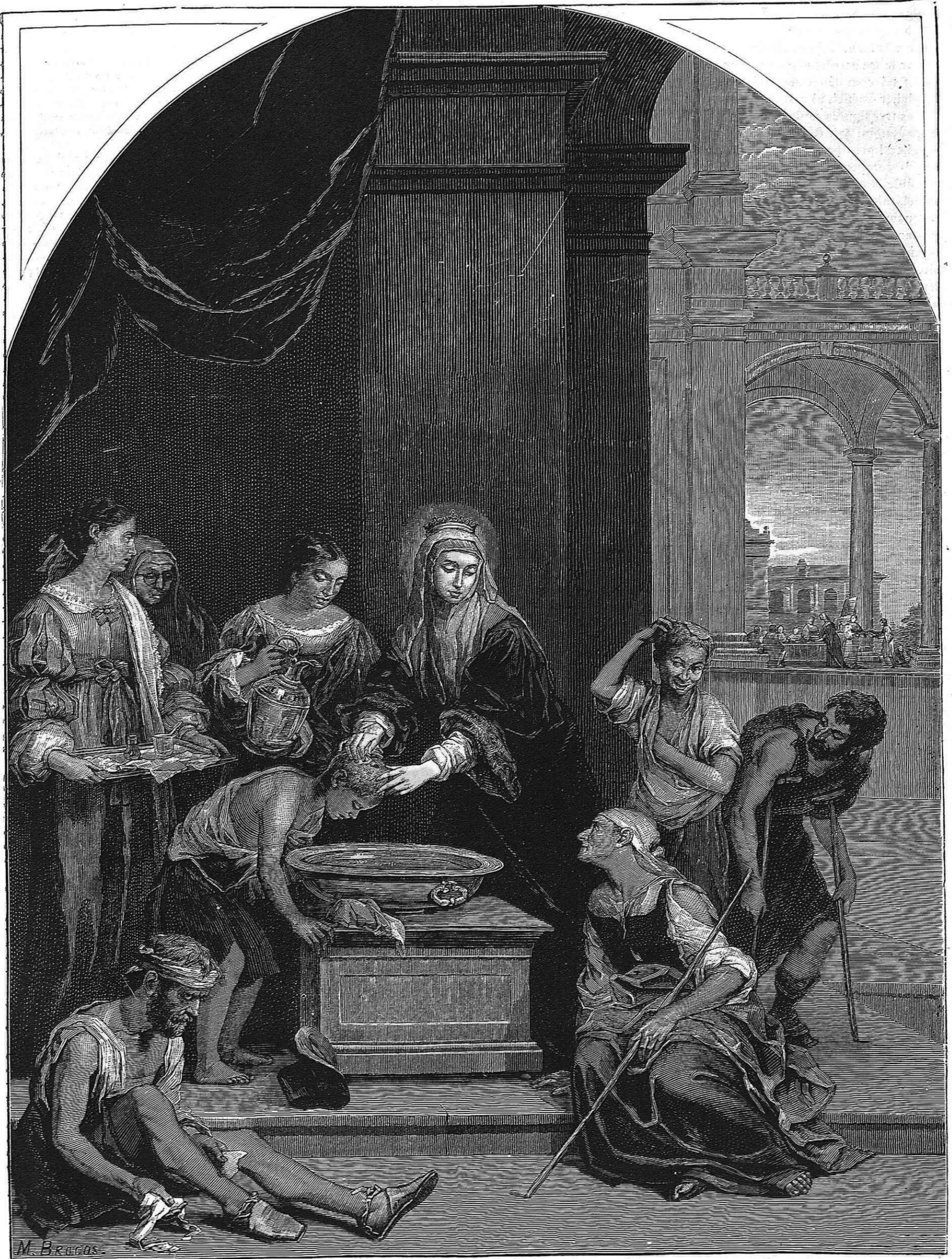
Lo coneixement del cor humá 's revela en cada escena, en cada vers, en cada frase; fuig l' autor de tot lligam d' escola per obrar com cal á un poeta d' avuy, analisant una passió desde ahont comensa fins ahont termina; ara esplayantse, ara regolfantse; ara desrollantse

BONIFACI VIII. — QUADRO DE GASTALDI

SANTA ISABEL, REYNA D' HUNGRÍA. — QUADRO DE MURILLO

en espay tot obert, ara xocant en contraris elements. Analisadas aixís las passions, los personatjes viuhèn en sa vida propia sense esfors de cap mena durant tota l'acció y 'l públich veu calarse 'l foch, dessarrollarse l' incendi y apareixer la catástrofe, ab lo convenciment de que es tot tal com deu esser, ab terror, sí, mes ab lo plaher estètic al mateix temps.

Las tres figuras capitals de l'obra, Almódís, Pere Ramon y 'l Comte Berenguer, totas son magistralment presentadas; totas viuhèn de per sí y 's compenentran de tal modo, que no fora possible la existencia dramática de l' un sense la dels altres; se son fills y pares á l' hora y mútuament; l' un ha engendrat á l' altre y 's portan enternement enllassada llur vida; de aquí lo tirat eminent trágich de l'obra. La passió dominant la forsa generatriz de l'obra, ja havem dit qu' era de rassa; los Peres Ramon en la Historia y en l' Art forman dinastia desde Absalon fins al Príncep de Viana; las Almódís igual desde la mare de Salomon fins á la de Ferrant II d' Aragó. En quant al Comte Berenguer, es l'home, l'home verdader en lluyta ab si mateix y ab tot lo que 'l rodeja; sábi enfront los pobles y generacions, mesquí dintre de sa casa; valent pera combatre los forsuts enemichs y débil per venses á si mateix; ab lo coneixement complert de la veritat en teoria y anant á las palpentes al practicarla; bo de cor, cla de cap, y sa d'esperit y engendrant á son entorn tempestats y catástrofes.

La figura de Berenguer, dit lo vell en la Historia, no per sos anys, sino per sa prudència y sabiduría, es pot ser la més alta creació de la obra del senyor Ubach. Tota ella te color de humanitat; sense deixar de ser rey es home, sense deixar de perteneixer á son sigle es de tots los temps; tothom si veu en éll, com á pare y com espos; forseja per deslligarse de la forsa que l' estreny y no te medi d' evitar lo que 's obra sehua, y tot aixó fet sense exageracions, sense paraulas rebuscadas, ni situacions falsas; per medi de la grandesa en lo fondo de la cosa y no en la forma.

Si considerem are aquestas tres creacions marxant unidas en l'acció, no trobarem sinó alabansas pe 'l poeta; llástima d' incident, lo de la esposa repudiada; ab una referencia n' hi havia prou per l' objecte del autor; pot passarse no obstant, perque nos acaba de colorir la figura de Berenguer. Mes, llevat d' aixó, desde 'l final del primer acte, terminada ja l' exposició, ¡ab quina majestat se dessarrolla l'obra! quin modo més gran, ¡quina simplicitat de líneas, per elevarla á l' altura de la tragedia! Desde que aquesta verament comensa, fins al soptós desenllás no l' hi parlu al espectador, que no vos escoltará; ja es tot, töt enterament de la obra ó del poeta com vullgau; ja viu aquella vida de que avans parlábam y ha de presenciar, abstret de sa vida real, la catástrofe que present y ab que deu termenar l'obra; aixó, aixó es un éxit per un autor dramátich.

Are parlar de la caracterisació histórica creyem que 's en va; lo quadro es arrenat de son sigle espurgantlo de tot lo que pugués ser inútil per manifestarse; ideas, sentiments, llenguatge, referencias, tot es propi de l' época de l'acció; l' autor hi ha viscut y 'ns hi fa viure; ho ha idealisat y no xoca ab lo nostre temps.

Del mérit extrictament literari, de sa versificació y llenguatge un elevat tribunal ho ha judicat, no podem méns de darli la enhorabona per sa justicia y son acert.

L'execució va ser flaca, distingintse emperó lo senyor Goula.

I. REVENTÓS.

SANT LLORENS DEL MUNT

ENTRE las cimas més altas que, com collar d' aspres rocas, ceneixen la bella y encisadora planura del Vallés, descolla entre totas, alta y magestuosa, la pintoresca montanya de Sant Llorens del Munt (1). Segons lo cronista catalá En Geroni Pujades, dita montanya fou nomenada pe 'ls antichs, «Mont alegre», opinió que no havem pogut veurer justificada per més qu' ho havem intentat.

Innombrables son las bellasas qu' en son si serva la delitosa montanya; bellasas poch visitadas per lo molt desconegudas, y á qual vista veu lo visitant convertidas en axioma las paraulas d' un excursionista extranjer que digué al visitar las enaspradas cimas del vell Montseny: *La Montanya de Catalunya es la Suissa de Espanya*.

Una de las cosas més notables que 's presentan als ulls del viatjer es lo *Cavall Bernat* (2); roca á semblansa del pich que ab lo mateix nom s' admira en lo Montserrat. Desde 'l Vallés y las demás encontradas de tramontana pot esguardarse aquest monstre de roca que s' enlayra al peu de la montanya y en un de sos més bells costats; y ab tot y esser eixa tan alta, la silueta de aquell se destaca en lo fons del blau espay.

Al comensar l'ascensió de la montanya 's troba l'antiga masía nomenada *de can Pobla* (3), rónch edifici, mitx enrunat per la má del temps. Las joganeras euras, companyas fidels de las runas, s' enfilan per las esquerdas de la vella masía y atapahintse á son entorn, amagan á nostres ulls las esquerdas que, com arrugas en lo front, mostran sas murallas. Derrera la porta d' entrada de dita casa hi ha clavada una monstruosa ossamenta qu' es, segons tradició, una costella del famós drach qu' habitá un temps en la cova de son nom de dita montanya; ossamenta que crida poderosament l'atenció de tots los naturalistas que visitan dita masía.

Al bell cim de la montanya s' aixeca, assotat per tots quatre vents, lo monastir de Sant Llorens del Munt (4). Lo Dr. D. Antoni Vergés y Mirasó, historiayre d'aquest antiquíssim monastir, s'oposa qu' aquest fou fundat en temps de Ludóvich Pio, sens refutar ni admetrer l'opinió de Feliu de la Peña, qu' en lo llibre IX de sos Anals suposa que fou fundat en l' any 821, seté del regnat de Ludóvich. Assegura 'l referit Dr. Vergés qu' encar que molt antiquíssim l'actual monastir, es per lo menys lo segon edificat.

Al deixar lo monastir y devallant la montanya, s' entra per una gargamella pedregosa y estreta, qual pas obstruixen en molts punts del camí 'ls bruchs, moreras y arsos que creixen ufanosos en sas voreras. A la fi de dita gargamella s' hi troba, com monstruosa es-cletxa oberta en la roca, la famosa *Cova del Drach* (5), habitada en remots temps per lo famós drach, héroe de tantas y tantas tradiccions vallesanas.

Devallant més la montanya se troba aprés una pintoresca ermita nomenada de *Santa Agnés* (6). Aquesta ermita, oberta en la roca, te en son interior una hermosa cova 'hont hi hagué, segons contan, l' altar ahont s' hi venerava á la Santa advocada d' ella. Segons una lápida, mitx esborrada per la ma del temps, que 's pot veurer encare á la entrada de dita ermita, pot deduhirse que l'habilitació d' aquesta, data de las derrerías del segle xvi. En 1737 se celebrava encare en dita ermita lo sant sacrifici de la missa, y en 1776 fou retirada l' ara del altar. Al comensar la guerra de l' Independencia fou invahida la montanya pe 'ls soldats de Napoleon y abandonada dita ermita qu' habitavan un hermitá ab sa familia.

Dins de la mateixa ermita y al costat de la cova que fou un temps capella de la Santa, hi ha una hermosa cova que te en son interior un llarch y fondo estany de aygua clara y gelada, á semblansa del qu' existeix en aquell joyell de Catalunya, nomenat *Sant Miquel del Fay*.

Voltant la montanya, al eixir de la ermita y emprenent lo camí que conduheix á la *Cova Simanya*, s' hi troba l' antich y quasi enrunat *Mas dels Obits* (7), que, abandonat de sos moradors, es avuy refugi dels pastors y sos remats quant la tempesta 'ls sorprén en la montanya. Al entorn de dit más, aixís com en molts punts de la montanya, s' hi troban algunas barracas (8), en qual interior descansan de sas fadigas los carboners que couhen son carbó en aquella encontrada.

¡¡*La Cova Simanya!*! ¡La més feréstega, la més imponent de las que serva en son sí la pintoresca montanyal (8). Al arribar enfront d' ella; al admirar la magnitut d' aquella obra portentosa, l' admiració 'ns suspén los llavis y sols podém repetir lo que digué d' ella lo eminent escriptor Sr. Pí y Margall en sa obra pintoresca *Espanya: «L' art calla devant la naturalesa; la euritmia cedeix al capritxo; l' atreviment d' un artista á la sublim grandesa del Deu de las alturas.»*

La privilegiada ploma del referit escriptor nos descriu d' una manera admirable las bellasas de dita cova,

y trasladém á nostres llegidors dita descripció, la millor que, en nostre concepte, pot ferse de tan admirable joya: Diu aixís:

«En los monumentos dels homes s' observa un geni rastre que coteja y enllassa, qu' estudia en la terra corretjint un model que no pot entendre, que pretent mourerns lo cor y cerca inspiracions en obstáculos nécis qu' ell mateix s' imposa: en las creacions de la naturalesa s' hi distingeix una má poderosa, tranquila, que aixeca pedra sobre pedra y agita 'ls elements; avuy enlayra, demá enruna, y fent passar segles demunt sas obras, pinta lo grandió en lo conjunt, lo capritxós en sos detalls.

«Una horrible obertura erissada de rocas (10) informe ample, atrevida, enlayrada en la meytat de la montanya es l' arrogant fatxada de la cova, inmensa sinfonia de rocám hont l' ánima hi concebeix lo áspre, lo tenebrós, lo horrible de tan misteriosa creació. Apenas posat lo peu en ella, s' obra á nostra vista un llarguissim carrer alt, esbarjós, contínuo arch apuntat, segons está partida de dalt á baix la escabrosa volta. Apar que duas montanyas tremolaren un jorn, se gronxaren enlayre com duas vellas alsinas al impuls de vents tempestuosos y 's detingueren avans de toparse. Lo sol que desde la vehina cima llumena l' espayosa entrada y més ó menys l' esbarjós y llarch carrer, vessa suaument algun que altre raig en mitx de la fosquetat que 's troba més lluny, sens arribar á véncerla: nostre esguart se confón en ella y sols sabem capir sota la derrera arcada que distingim, al Deu del cel coronant nostra testa d' una aureola esplendent, més enllá de la qual tot es ombrüu y misteriós.»

«Al endinsarse en la cova (11) lo resplandor de las atxas llumena horriblement las tenebras, que semblan impenetrables; pinta en lo sostre y costats mil formas fantásticas y figurins pahorrosos, rossegant derrera nostre sas ombres, bellugadissas com la flama que las engendra. Colocats de prompte en una cantonada s' obren dos llarchs carrers, un que segueix lo curs referit, bastant curt pera considerarlo digne de menció; un altre que 's decanta á l' esquerra, amenant aixafarnos ab sa volta á proporció que va decantantse lo paviment. Se desprezen del sostre nombrosas estalácticas degotant acompasadament y vessant gotas crestallinas, y saltant d' esquerra en esquerra forman hermosas corrents que lliscan demunt un fons de menudas pedretas. S' ou ó rressona lluny un brugit violent com lo de cent malas vellas que butsinejan sobre 'ls vicis de la joventut que ja passá demunt d' ellas. Lo silenci que regna en la cova es tan sublim com los mateixos objectes que lleugerament l' interrompen.

«La volta prompte no permet que 's camini ab lo cap alt; las rocas qu' arrancan d' ella y de las fortas murallas pareixen monstres qu' allargan lo coll pera esguardar á aquell que va atrevirse á obrir sos ulls á la llum; lo carrer que s' obra á l' esquerra, tapa 'l pas ab l' aygua que corra de l' una á l' altre part.

«Seguint lo carrer de la dreta no 's trovan menors obstacles. A més d' haver de caminar á gatas y respirar ab fadiga, un aixam d' aus de nit bat ab forsa sas negres alas com per apartar á qui s' endinsa en mitx de las tenebras, ab la llum de que son enemigas. Pero aquí se ofereix un quadro misteriós y sublim. Esguardém lo rich trepat de las rocas, de quals puntas están pendents líquidas perlas que assotan ab impuls lleuger l' aygua de tres picas, obra de la mateixa naturalesa; escoltém la véu de las petitas corrents y lo cant dels negres auells; mirém al través del capritxós treballat de la roca, y 'ns semblará veurer sentat ó descansant llanguidament al geni de la nit, ab lo peu colocat á la vora d' una pica; lo cap apoyat en un bras que descansa en la roca; los ulls cluchs, y 'l cap coronat de rats penats que 'l ventan suaument ab los batechs de sas alas.

«Alguns passos aprés s' arriba á un lloch impenetrable per lo molt estret. ¿Qué es lo que aquí amaga la naturalesa als homes? ¿Quins misteris enclou lo fons de aquesta cova?

«Pero 'm será forsa eixir d' aquest lloch tenebrós; una montanya inmensa gravita demunt mon cap y condensá l' ayre qu' ab tanta dificultat respiro; al petjar lo paviment rressona sort estruendo sota mos peus; m' esperan nous encontres y fadigas, y desitjo veurer la llum del dia: la curiositat está ja satisfeta y tot se 'm presenta pesat y monótono. Al eixir de la foscuria, al veurer la entrada de la cova desde 'l punt en que 'm rodejaren las tenebras, enlluhernat per los raitgs del sol veitx un món de llum anegat entre la foscor.»

Aixís la descriu l' eminent escriptor y com éll senten y pensan tots los que visitan aquell admirable portent de la naturalesa.

Moltas y moltas son las bellasas qu' enclou la pintoresca montanya; nos havem limitat á descriurer lleugerament las més notables, reproduhidas fidelment en los grabats que donem avuy á coneixer en las planas de la IL·LUSTRACIÓ CATALANA.

MANEL RIBOT Y SERRA.

LA CREU DE LA FOSSA

Caminant vers lo fossar
tota endolada,
vá una noya tristament,
la vista baixa.

Vá puntant poquet á poch
rosada l' alba,
y el dolor per los seus ulls
brollant de l' ànima.

Quan n' arriba en lo llindar
s' obra la tanca,
y apar qu' entren al plegat
la nit y l' alba.

S' agenolla en front la creu
¡quina besada!
fins la mort s' ha remogut
dins la fossana.

—Abrassada en eixa creu,
lo temps com passa!
jo hi faria vida y mort
sens adonar-men.

¡Tant que un jorn hi va sofrir
la Verge Mare!
y á mi l' dol y lo dolor
prop d' ella m' calma.

Ella sols comprén lo dol
de la meva ànima
y com sols ella se 'n plany,
pér xó m' abraça.

Si no fos ella, en el mon,
¡quina anyoransa!
per xó sempre 'ns abraçám
com filla y mare.—

En els brassos de la creu
se n' es parada,
una aucella, boy piulant,
d' una volada.

Al ohir prop seu trepitg,
al cel s' enlayra:
la doncella esclata en plor
y aixís li parla.

—Si jo fos aucell com tú
prou me quedava,
pera ferli de docer
estesa d' alas.

Y plorant de dia y nit,
las mevas llágrimas,
mostrarian en el mon
lo qu' es constància.—

Ja se sent ramor de claus
y de petjadas;
ja lo cel va devallant
per la montanya.

Ja grinyola l' forrallach,
la porta 's tanta;
ja la lluna entra al fossar
y el sol ne marxa.

EMILI COCA Y COLLADO.

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

ANY XXIII DE LLUR RESTAURACIÓ.—1881
(Acabament)

HSr. Director de LA ILUSTRACIÓ CATALANA
pocas paraulas diré l' concepte que
he format de las quatre composicions
que clouhen la serie de poesías contingudas en
lo llibre de que parlo, imitacions las unas y
traduccions las altrás del gran poeta llatí. Es la
primera d' ellas, tant per estar posada en lo vo-
lum avans de las altrás com per la distinció que
meresqué del Consistori, la *Oda* (imitació d'
Horaci) escrita per lo Sr. Montserrat; en ella
s' hi veu realment, com consta en la memoria
del Sr. Secretari, una «felís adaptació d' una de
las poesías més bonicas d' aquell poeta;» ella
revela un coneixement no gens escás de las

obras d' Horaci, encara que á la primera llegi-
da ja m' ha fet l' efecte de que l' autor, tant
com al poeta llatí, coneix als bons poetas cas-
tellans, y sab enmotllarse á la forma d' aquests
ab una habilitat exquisida; qui vulga fixarshi
una mica, llegint la poesia del Sr. Montserrat
se recordará tot seguit de Melendez y algun al-
tre bona cosa més que d' Horaci, ja sia per
aquesta *certa amplificació* á que 's refereix lo
Sr. Secretari en sa memoria, ja principalment
per la forma métrica de la composició, que
marca tan bé la fasomia de las de certs mestres
de Castella, y que al meu entendre no li escau
massa á una imitació del poeta llatí; ab aixó y
tot la poesia del Sr. Montserrat es notable y
mereix bé l' lloch en que la colocá l' Consistori;
es fresca, espontánea, correctíssima; se fa
simpática al lector y en ella hi brilla per igual
lo coneixement dels ciássichs y l' domini de la
nostra llengua, cosa que ja no s' ha de dir tractantse
del estudiós catalanista que la ha escrita; en
aquesta poesia ó molt m' enganyo ó hi tenen
alguna cosa que apendre 'ls que sentin in-
clinació al género que tan bé ha sapigut tractar
lo Sr. Montserrat.

La *Oda d' Horaci* (traducció lliure) del tan-
tas vegadas citat en mas anteriors cartas senyor
Masriera, es una composició elegant, de bon
llegir, però deslluída per algunas incorrec-
cions, que ja son prou pera llevarli tot lo mé-
rit que puga tenir una traducció feta ab més ó
ménos llibertat; la forsa del consonant, que no
pas altra, obligá al autor á benehir al que *roba*
las brescas d' or y á comparar las peras ab las
cireras, y no sé quina rahó l' haurá portat á
dir que las ayguas *flan nítides perles* y qu' es
gustós y rich un pollet precisament *quan cova*
pels costers de Serica; aquestas taras son fillas
no més de descuyts que l' Sr. Masriera podia
evitar, perque nó es gens negat y si vol no en-
sopega tan sovint; descuyts no menos imper-
donables son lo parlar de *veure*, entre altrás
cosas, *brunzir* las abellas y l' suprimir una pre-
posició en *aspira viure*, etc.; y prou d' aixó,
que no 's pensés lo Sr. Masriera que trobo
gust retrayent los petits defectes de sas obras.

Del senyor Planas y Feliu es *Una toya de
Horaci*, llibre V, del que la oda II figura en
lo volúm com á premiada ab segon accessit;
com á traducció 's recomana per sa fidelitat y
apart d' aixó es una poesia correctament escrita,
digna de la galana ploma del senyor Planas;
sens deixar de reconèixer que la obra no está
exenta de imperfeccions. No sé entendre con lo
Consistori la colocá en lloch inferior á la pre-
cedent, ni ho compendria encara que m' avin-
gués ab lo parer de las ilustradas personas que
formavan aquell jurat respecte á no ser lo me-
tro escullit lo més apropósit per aquesta tra-
ducció, en lo que, la veritat sia dita, no 'm
puch conformar de cap de las maneres (y que 'm
perdone l' Consistori tal irreverencia.)

A *ma lira* (*assaig d' oda hóraciana*) es una
composició de D. Lluís B. Nadal, que obtin-
gué el ters accésit; bon acert hi ha en l' idea y
en lo plan de la poesia, pero la expressió es una
mica enfarfegada, trobantshi á faltar aquella
aparent facilitat que fa l' elogi de las facultats
poéticas del autor; lo metro en que está escrita
aquesta composició es realment difícil de ma-
nejar bé, com diu lo Consistori per boca de son
secretari, pero aixó no disculpa l' poch acert ab
que l' senyor Nadal l' ha manejat aquesta vega-
da, y m' estranya en bona fé, me vé molt de
nou, que 's vinga á retreure aquesta dificultat
per tota recomanació en favor de la poesia á que
'm referesch.

Acabo la tasca, amich Director, y gracias á
Deu que puch acabarla ab la satisfacció de con-

signar que m' ha plagut molt la lectura de la
novela *Questió de nom*, del ja mentat senyor
Nadal, y que estich en tot conforme ab la opi-
nió dels que la judicaren mereixedora de la joya
que li fou otorgada. Es una novela catalana en
tota la extensió de la paraula, y, com se diu
molt bé en la memoria, «la pintura de llocs,
situacions y personatjes está feta ab una belle-
sa, una veritat y sentiment que revelan en son
autor notables aptituts pera dedicarse á tan di-
fícil género;» l' assumpto es ben trobat y origi-
nal, té interés y trascendencia, y es llástima que
l' desenllás no corresponga á lo que l' lector se
espera del talent del autor desde l' comensa-
ment de l' obra; no 's crega emperó que la
Questió de nom, sia una novela que toca l' lí-
mit de l' perfecció, sino molt al contrari; peca
un xich de certa cosa que jo entench bé y no sé
explicarla; se hi veu en ella la má d' un escrip-
tor que té aptituts no vulgars, però que li falta
aquella destresa del novelista avesat al tracte
del género; es, podriam dir, una mica elemen-
tal, no hi ha entremaliadura; lo que sí hi ha
motius pera esperar que l' senyor Nadal, no
descuytant l' estudi dels modelos que 'ns ofe-
reixen las literaturas forasteras (no volém pas
dir que 's fassa imitador de ningú,) cultivant lo
talent que mostra en aquesta obra, nos donará
en altrás la confirmació del favorable concepte
en que l' tenim.

Me crech dispensat de parlar llargament de
la *Cansó dels Jochs florals*, poesia del senyor
Matheu que umple l' lloch ocupat en altres vo-
lums de la colecció per l' obligat parlament de
gracias d' un membre del Consistori; es una
cansoneta plena de valentia, rimada ab aquella
correcció á que l' autor nos te avesats, y que 's
llegeix sempre ab gust com totas las composi-
cions que al senyor Matheu inspira sa galana
musa.

Y veliaquí, amich meu, lo que sens apassio-
nament de cap classe tenia per dirli respecte al
llibre que ha somés á mon judici; puch haver-
me errat, pero en quant á deixarme portar de
malas-volensas, ja li asseguro que tinch la con-
ciencia ben tranquila.

Que 'm perdonen los autors del llibre si al-
gun cop la meva ingenuitat los hi ha estat mo-
lesta, y vosté, amich Director, prenga la bona
voluntat y reconegam per lo mes humil de sos
servidors.

J. QUERALT.

10 Mars de 1882.

FRANCESCH UBACH Y VINYETA

MESTRE EN GAY-SABER

Sens dubte qu' una de las més culminants figuras
del nostre gloriós renaixement literari es la d' en
Francesch Ubach y Vinyeta, qual nom es avuy nova-
ment celebrat ab motiu de la representació de sa última
obra dramática *Almodis*.

La reputació literaria d' en Francesch Ubach no ha
nascut al calor artificial ó al entusiasme impremeditat
del moment, sino que s' ha anat formant per graus y
solidificantse ab l' estudi y l' inspiració.

Ubach ha tocat ab celebrable acert y potent inspiració
tots los diversos rams de la literatura, sens que may li
hagen servit d' escambell pera son crédito literari, eluc-
bracions de cap mena, que ja en la política ó en las
qüestions socials d' interés palpitant crean reputacions
ficticias, que moren miserablement per falta d' organis-
me vigorós.

No hem d' esser nosaltres los qui donem á coneixer á
en Francesch Ubach, en concepte de autor dramátich,
ó poeta lírich de gran forsa; no som capassos de judi-
carlo com á coneixedor verídich de nostra historia
pàtria, que ab tanta bellesa y severitat ha dat á con-
eixer ab son extens y preciós romancer; ni podem judi-
carlo en sos treballs d' investigació crítica, en la qual
ha demostrat sos profundíssims y clars coneixements;
puig que baix tots aquests conceptes l' han fet coneixer,
justa y notablement, crítichs de verdader renom, no

CREPUSCOL DEL MATÍ. — DIBUIX DE PAISSA

solsament de Catalunya, sino del restant d' Espanya y del extranger. Pera l' objecte que 'ns posa la ploma á las mans, bastará á nostres lectors coneixer aquelles notícies més culminants que esmaltan la vida de nostre distingit poeta.

Consignat deixá lo lloch de sa naixensa, en Francesch Ubach, en sa celebrada poesia *Ma Vila*, ahont brilla la ternura y l' inspiració com en cap altre que hage sortit de sa ploma privilegiada. La modesta y riallera vila de Tiana l' agombolá per primera volta, en 5 de Novembre del any 1843.

Poca fou sa instrucció literaria, rebuda en las escolas ahont apenas pogué empendrer los primers y més rudimentaris coneixements. Las encontradas vicisituds, no sempre tan afortunadas com hauria merescut aquella familia, model d' honradesa y de caràcter catalá, li obligaren á cambiar los llibres per las eynas del treball dedicantse al ofici de daurador, en lo qual perseverará fins á l' etat de dinou anys, y que no hauria deixat, tal vegada, á no esser per un defecte físich que li impossibilitá, casi per complet, la ma dreta.

Mort ja desde molt temps avans son senyor pare, distingit mestre d' obras, se feya ab aquest contratemps més y més penosa la situació de la familia Ubach, un de quals individus, lo actual Mestre d' obras, en Jaume Ubach, procurava ab sos aprofitats estudis, heredar lo bon nom del pare y salvar lo que fos possible d' aquella numerosa clientela qu' una inesperada mort havia escampat.

Fou llavors, quant lo nostre poeta 's dedicá ab empenyo als estudis mercantils, entrant al cap de poch temps en l' escriptori dels senyors Carreras y Alberich, ahont continua encara avuy, gosant las més altas simpatías de sos principals y possehint la més completa confiança, en un establiment de tant crèdit y tanta responsabilitat.

Variadas casi per complet las circunstancias, fou en aquesta época, quant l' imaginació d' en Francesch Ubach, confortada per una tranquil·litat relativa, allisonada per l' esperiencia y estimulada per l' amor á la familia, comensá á desplegar ab potenta volada, guanyant los més justos y senyalats triomfos.

Descriurer un per un los actes que han proporcionat renom y gloria al actual Mestre en Gay Saber, seria tasca, sino pesada, interminable, donadas las condicions del present esbós biogràfic; baste saber que son nom ha sigut triomfalment proclamat més de vuytanta vegadas y galardonat ab valiosas joyas en públichs certámens celebrats á Barcelona, Valencia, Montpeller, Gerona, Lleyda y altres punts de menor importancia; no essent menos importants los triomfos obtinguts ab la publicació de sas obras y en la representació de sos dramas y comedias.

En lo género de literatura dramática ha sigut ahont en Francesch Ubach s' ha creat una molt merescuda é imperdurable reputació. Primerament sas obras obtingueren l' aprobació del nostre públich sens preparació espontánea de cap classe, lluytant ab un género literari al qual no estava avesat y trobantse ab las dificultats d' una execució que distava molt d' estar á l' alsada de son mérit. Avuy las concepcions dramáticas d' en Ubach van al teatre á sancionar, per medi del entusiasta aplauso, la freda y meditada crítica dels jutjes que las distingiren en públich certámen.

Si la mort despiadada no hagués robat la vida en la flor de sa etat á en Felip Pirozzini, avuy una de las primeras y més preciadas obras dramáticas d' en Ubach *Margarida de Prades*, seria coneguda en los principals teatres d' Europa y desempenyada per un dels primers actors italians, en Akiles Majeroni, tan conegut y apreciat del nostre públich.

Altament fonda, fou l' impresió que la lectura é interpretació d' aquesta obra produhi en l' ánimo del actual Director del Conservatori de declamació de Nápolis y demaná ab insistencia á en Felip Pirozzini la traducció d' aquest drama, del qual ne quedá un acte completament traduhit, quant lo sorprengué la mort en 1876.

Llástima que las obras d' en Ubach y las més principals del nostre modern teatre, queden reduhidas als estrets límits de la nostra antiga nacionalitat, quant tant renom donarian á la nostra literatura si poguessen esser justa y degudament apreciadas.

En Francesch Ubach á sos triomfos adquirits en certámens públichs y en l' escena dels teatres, hi ha afegit aquells títols de sapiencia que regularment sols s' adquireixen ab la freqüencia de las Universitats y Corporacions sábias, á las quals no havia saludat. Actualment es contat entre el número d' Académichs corresponents de la Historia, es Mestre en Gay Saber, Felibre majoral, Académich de la Llengua Catalana, Soci d' una porció de Corporacions científicas y literarias, que s' honran contantlo entre 'l número de sos components; habent sigut President é individuo de varis Jurats, Mantenedor dels Jochs Florals, President de la *Jove Catalunya* y contantlo actualment com actiu colaborador molts periódichs y Revistas literarias y artísticas.

Sa facundia es extraordinaria y contribuix á mantenir sempre fresca en la memoria de tothom sa celebrat literaria. Te publicadas notables colleccions de poesias, la majoria d' ellas distingidas en Certámens públichs, singularment lo *Romancer Catalá*, que sens dubte es una de las més honrosas publicacions que avaloran lo génio de nostre inspirat escriptor, en concepte d' historiador y poeta de vigorosa imaginació.

Sas obras dramáticas, casi totas representadas y donadas á l' estampa li guanyan un dels primers llochs entre 'ls creadors del nostre modern teatre. Sos dramas *Honra, Pátria y Amor, Los Hereus y La ma freda*, y sas comedias *Riallas y Plorallas y La Cua del Xueta*, donan á coneixer ab quanta delicadesa y veritat toca los més nobles sentiments del cor y tracta las més hermosas tradicions de la familia; aixís com sas produccions dramáticas, *Margarida de Prades, Joan Blancas, y Almótiis*, algunas de las quals tocan ja al domini de la tragedia, demostran sos profundíssims coneixements històrics y l' interpretació cabal dels sentiments y 'ls caràcters d' aquells personatjes, que reviuhen al foch potent y creador de l' imaginació del poeta dramàtic.

Res podem afegir á aquestas senzillas apuntacions, que no desentonen de las extensas biografias y dels notables treballs crítichs publicats en diferents periódichs y Revistas de la nostra ciutat. Per la nostra part nos donem per prou satisfets d' haber tingut ocasió de honrar á la modestia y al talent.

C. PIROZZINI MARTÍ.

DISSORT

Deu ha dit que qui peca set vegadas ja fa bon obra si á la fi s' esmena.

ANICET DE PAGÉS DE PUIG

Jo soch aquell qu' errant vaig fent la via fatigat ab lo feix de mos dolors, me volta la foscor al mig del dia, los cants de pler qu' en altre temps ohia s' han tornat pera mi gemechs y plors.

Hont heu fugit ensomnis venturosos qu' altre temps futurava jo plascent: armonies y llums, cants sonorosos qu' en mos somnis venian hoy confosos en ales al volar del pensament.

L' ara de mos amors veig arrunada, ma llar deserta, sense pau mon cor, en alta mar com barca malmenada me trob', pels quatre vents arreballada que fluctuant no arriba may á port.

¡Oh cor adolorit! tes ales plega, no esperes pas resposta á lo teu crit; lo corch de la racansa que 't rosega ab tu ha d' acabar; postrat y prega á les plantes del Deu qu' has escarnit.

Blanca coloma de sedós plomatje ab alé d' aigla vas deixar lo niu, ara retuda al fi de ton viatge per devorarte lo milá salvatge fendeix los ayres ab volar altiu.

¡Anima mia de bregar cansada si al menys poguesses al no ser tornar! més encar qu' una vida enmatzinada tu has de viurer, igual que condemnada lo perdut paradís sempre á anyorar.

Al desglasar les serres alteroses puja altre colp la sava á palpar dels arbres per les soques rehinoses, y esponcella pel Maig les flors hermoses ab que lo mon de nou s' ha d' habillar.

Mes pera mi may sento de tornada la primavera que vegi finir, sempre escolt' la tempesta desfermada y es que corre en mes venes la gelada d' un hiverna que may mes s' ha d' acabar.

Giro al entorn la vista enterbolida per tot me trob' en negra soletat, companys y amichs en va mon cor los crida, fujen de mi com d' un cos sense vida. ¡Oh Senyor Deu, perquè m' habeu deixat!

Ya se qu' os vaig mancar; mon cor portava fins á adorar impúdic lo bou d' or; y en festes y avalots del goig esclava per tres voltes mon ánima os negaba buydant la copa del bullent licor.

A tots los vents com palma vincladissa idólatra mon cor ne vaig rendí, y ara al ramor d' inmensa tronadissa de mon orgull la torre s' esllabissa qu' ab desitjos satánichs vaig bastí.

Ya ho se, Senyor, ma culpa esgarrifosa en mon esment ben clara se m' escriu, y en mon cor pesa com feixuga llosa al qui desperta en la foscor pahorosa d' una tomba enterrat de viu en viu.

Pero també, Senyor en mitx la orgia que la pau de mon cor va amortallar vostre nom en mon cor apareixia de llum esplendorós, com altre dia sinistra llum als ulls de Balthassar.

Y alsant á Vos la testa ensopervida debades á mon cor me fiu traydor; ni 'l besoteig de fembra mal cenyida pogué afogar en m' ánima enfollida lo crit de vostra santa indignació.

No esmenteu donchs, Senyor si ara tardana ve á mullar vostres plantes ab sos plors; qu' al pecador, al peu de la fossana, l' hi esborreu si de cor vos ho demana tot un passat de faltes criminós.

Llevau de mi la llorda vestidura de la culpa infamant que m' ha agensat, si he pecat jo com feble criatura com Deu moctravuos gran; Magdalo impura sortí de vos sens ombra de pecat.

Mirau mos enemichs en cants de festa, en sens nombre s' ajuntan contra mí, y ardívols fins á vos alsan la testa; ¿com no 'ls confon Senyor la veu feresta que tronava en los cims del Sinai?

Voleu mon cor tornat ardent a pira d' amor inmens? preneulo que vostre es, mes no 'm flagelleu mes ab la vostra ira; del paradís qu' en vos mon cor hi ovira aparteu men per fi lo glavi ences.

R. E. B.

GUTENBERG

per ALPHONSE DE LAMARTINE

VII

Ho jove Gutenberg, en aquestas discordias intestinas de Maguncia, perteneixen á la noblesa y lluytant com es natural, per la causa més santa als ulls d' un fill, qu' es sempre la de son pare, fou vensut per la burgesia y desterrat ab tots los cavallers de sa familia, fora del territori de Maguncia. Sa mare y sas germanas quedaren solas en posesió dels seus bens, com á víctimas innocents á las que no s' acusava del crim de sa noblesa. Son primer desterro no fou llarch y la pau quedá segellada ab lo retorn dels proscrits. Una qüestió d' etiqueta, sobre qui debía ocupar lo primer lloch en las ceremonias públichas á que doná lloch l' entrada solemne en Maguncia de l' emperador Robert, acompanyat de l' arquebisbe Conrat, torná á encendre las rivalitats de classes en 1420 y sigué causa del segon desterro del jove Gutenberg als 19 anys d' edat.

La ciutat libre de Francfort s' oferí aquesta vegada á compondrer las diferencias de nobles y plebeyos de Maguncia y conseguí lo retorn dels desterrats, convenientse en que patricis y burgesos tindrian igual participació en los càrrechs del govern. Pero Gutenberg, siga que 'l valor que demostrá en la guerra civil l' hagués tornat més intransigent y més hostil á la burgesia, siga que son orgull, alimentat ab las tradicions de la seva rassa, suportava violentment l' influencia dels plebeyos, siga més probablement, que deu anys de desterro y d' estudis en Strasburg haguessen conduhit sos pensaments á un objecte més noble que 'ls vans honors de una república municipal, refusá entrar novament en sa

patria. La mare, que desde Maguncia vetllava per son fill, demanà á la república qu' al ménos concedís com á pensió pera son fill una petita part del producte de sos bens confiscats. La república contestà que considerava com una declaració de guerra la negativa del jove á retornar á sa patria y baix aquest punt de vista no devia remunerar als seus enemichs. Gutenberg obstinat en son voluntari d'esterro y en son desdeny, visqué dels recursos qu' ocultament l' hi enviava sa mare.

Pero éll disfrutava ja en Strasburg de tan alta popularitat per son caràcter y per sos estudis, qu' un dia l' primer magistrat de Maguncia, passant per lo territori de Strasburg, fou detingut per los amichs de Gutenberg y prés en un castell, no donantli la llibertat fins que la ciutat de Maguncia firmà un tractat que retornava lo seu patrimoni á son proscript. De manera qu' aquest jove, aquest gran tribú del esperit humá, que ab la seva invenció devia destruir per sempre las prevencions de rassa, y havia de donar, temps á venir la llibertat y la igualtat civils á tots los plebeyos del univers, comensava la seva vida, encara ignorada en mitx de lluytas de castas contra 'l poble y posantse al cap dels nobles de la seva patria. La fortuna sembla gosarse ab lo contrast. Més creixent ab l' edat la rahó de Gutenberg, devia fer que 's llansessen en brassos l' un del altre aquest poble y aquesta noblesa que 's miravan com á enemichs.

VIII

La restitució dels seus bens permeté al jove Gutenberg que pogués atendre á las sevas aficions literarias, religiosas y artísticas, viatjant de ciutat en ciutat pera estudiar los monuments y coneixer los homes de totes las condicions célebres per sa ciencia, son art ó son ofici. Los artesans tenian allavors en Alemania casi la mateixa consideració que 'ls artistes. Era l' época en que 'ls oficis, apenas descuberts, se confonían ab las arts, y en que las professions més modestas produhian las sevas millors obras que per sa novetat s' admiravan com á prodigis. Gutenberg viatjava sol á peu, portant á coll l' equipatge que contenia 'ls seus vestits y 'ls seus llibres, com un estudiant que va á l' universitat, ó com un jornalero que cerca treball. De tal manera recorregué las voras del Rhin, l' Italia, Suissa, Alemania y per últim l' Holanda, no sens objecte, com aquell que deixa vagar la seva imaginació al capritxo dels seus passos, sino portant per tot ab éll lo seu pensament fixo, com una voluntat immutable, conduhida per un presentiment. Aquesta estrella era son pensament, de propagar ab la Biblia la paraula de Deu sobre 'l més gran número possible d' ánimas.

La religió era donchs qui en aquest jove apostol peregrí cercava lo cedàs pera expargir una llavor única per la terra y qu' anava en busca de la sembradura pera mil altres grans. L' imprenta pot vanagloriarse d' haber sigut descuberta per la religió y no per l' industria. Tan solzament la caritat era digne de produhir l' instrument de tota veritat.

S' ignoran quins procediments mecánichs havia fins allavors combinat Gutenberg en sa pensa. Mes una casualitat los feu eclipsar á tots, é instantáneament lo feu posar en camí pera son descobriment. Un dia en Haarlem, en Holanda, lo sagristá de la catedral, anomenat Llorens Koster, al qual estava unit ab los llassos d' una íntima amistat, l' hi feu admirar en la sagristia una gramática llatina, enginyosament reproduhida per medi de caràcters esculpits en una planxa de fusta que servia pera l' instrucció dels seminaristas. Una casualitat, aquesta revelació desinteresada havia produhit aquest bosqueig de l' imprenta.

IX

Lo jove y pobre sagristá de Haarlem estava enamorat. A la primavera anava tots los dias de festa á passejarse y á fantasiar fora de la vila, assentantse sota 'ls salzers de las voras del canal.

L' imatge de la seva amor omplia tot lo seu cor y 's complavia, com tots los enamorats, en grabar per medi de son gabinet la primera lletra del nom de la seva enamorada, entrellassada ab la primera lletra del seu nom propi, com símbol senzill de l' unió de las sevas ánimas y del enllás de la seva sort. Pero en lloch de deixar grabadas aquestas lletres sobre l' escorxa pera que cresquessen al plegat ab l' arbre, per lo qual se trovan per las voras dels boscos y de las riberas tantas xifras misteriosas, ell esculpia sas amorosas lletres sobre petits trossos de salzer despullats de l' escorxa y encara humitejats per la sava primavera y 'ls portava com un recort de sos ensomnis y com un monument de sa tendresa, á aquella que ab lo cor estimava.

Un dia, habent grabat aquestes lletres en la fusta verda, segons sembla ab més art y perfecció de lo que acostumava, embolicá sa petita obra mestre ab una fulla de pergami y l' portá á Haarlem. Al desenbolicar l' endemà la fulla pera contemplar sas lletres quedá assom-

brat al veure la seva xifra completament reproduhida sobre 'l pergami ab color fosch, per lo relleu de las lletres, qual sava regalant tota la nit, havia reproduhit la seva imatge sobre la fulla. Per éll aixó fou una revelació. Grabá altres lletres sobre una planxa de fusta, sustituhí la sava per un líquit negre y aixís obtingué la primera planxa d' imprenta. Pero de tal manera no 's podia sino imprimir una sola página. La movilitat y la combinació infinita dels caràcters que 'ls multipliquen en la proporció infinita de las necessitats de la paraula escrita, faltavan. Lo procediment del pobre sagristá Koster hauria cobert la superfície de la terra de planxas grabadas, buidades ó en relleu y ab ellas no s' hauria pogut fer lo que ab una caixa de caràcters móvils. No obstant lo principi del art havia esclatat en la sagristia de Haarlem y 's podria dubtar en atribuhir la gloria del descobriment á Koster ó á Gutenberg, si en l' un, l' invenció del tot casual no hagués sigut deguda al amor y al etsar, y en l' altre una conquista de la paciència y del geni.

Traduhit per ALBERT PUIGDOLLERS.

(Seguirá.)

LAS QUEIXAS DE MINVANA

POEMA D' OSSIAN.

Ryn, fill de Fingal, mort en Irlanda en la guerra contra Swaran, era admirat per sa bellesa, pel seu coratge y per la sua llaugeresa en lo córrer. — Minvana, germana de Gaul, l' héroe tant ensalzat per Ossian, aymava á Ryn. — Las queixas de la donzella per la mort del seu aymant formavan part d' un llarch poema, del qual sols aqueix fragment ha arribat fins á nosaltres. — Lo poeta representa á Minvana sobre una penya quan arriba d' Irlanda la flota de Fingal.

Desde 'l cim de la penya de Morvén
suspensa sobre 'l mar, adalerada,
solta la cabellera, 'l cos enfora
treu pera veure al seu aymat, Minvana;
y als guerrers joves ovirant qu' arriban
carregats tots ab las feixugas armas,
—Ryn del meu cor, 'hont t'has ficat? pregunta:
Amor del amor meu, 'hont ets? exclama.

Fixos en terra nostres ulls, compendre
la fi li fan del qu' afanyosa aymava,
y al dir que l' ombra del seu héroe, als núvols
volá al impuls d' aletentas alas,
y confoxa ab lo zéfir, sa veu dolça
remoreja entre l' herba bosquetana,
—Qué! 'l fill de Fingal ha caigut, pregunta,
d' Ullin en las planuras malhauradas?
Malhaja 'l nervut bras qu' així 'l va vénzer!
Lassa de mí, que 'l seu apoyo 'm manca
y resto en lo mon solal. Mes no, 'm queda
la dolça companyia de vosaltres.

Oh! vents, que de ma negra cabellera
los brins feu volejar sobre ma espatlla,
ab vostres remoreigs més temps confosos
no quedarán los meus sospirs de l' ánima!
Del meu Ryn á la vora vull dormirme;
vull en la fossa, al costat seu, ficarne,
ja que, radiant d' amor y de bellesa;
de la cassera no 'n farà tornada!

La sombra trista de la nit, al héroe
qu' amor un jorn me va jurá, embolcalla,
y en lo sí de la terra lo silenci
habita ab lo meu Ryn. ¡Cuánta anyorança!
¿Hont son tos fidels cants? Digas, qué 's feren
del arch y 'l teu escut invulnerables?
Qué de ta espasa flamejant y ardenta?
Dels innimichs la vencedora llança?
De ton vaixell, en un recó, las miro
com cosa de poch preu apilotadas,
y ab tot y que de sanch estant tenyidas,
en ton costat, Ryn meu, tu no las guardas!

Maymés la veu de l' agradosa aurora
vibrará en tas orellas, com quan clara
te deya:—«Guerrer jove, en la planuria
los cassadors estant, amatent álzat,
que 'l cervo fuig pels boscos, y si 't torbas
en va t'afanyarás á darli cassa...»

Aurora treluzent, vésten, retirat,
que dorm mon volgut Ryn... Per Déu, amagat,
que més no sentirá ta veu melosa
lo qui en sa llosa mal ferit descansa!
Y puig, dols amor meu, en los seus brassos
la mort faresta com tresor te guarda,
suaument y sans soroll fins á la vora
de le llit en qu' estás vindrá ta aymada,
y un lloch cercant al teu costat, alegra

dins de ta fossa 's ficará Minvana,
en tan que los sospirs que del cor m' ixen
cantarán mas amigas jovensanas..
Y si vostras cançons, bellas donzellas,
no escolto com avans las escoltava,
per mí no sangloteu... Es que reposo
en lo llit de la mort qu' enveja l' ánima,
al costat del men Ryn, qu' era ma vida,
y pus bell cassador de las montanyas!

ENRICH FRANCO.

CARTA DE LA HABANA

Mars de 1882.

Sr. Director de LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA.

DESPRES d' un silenci de dos mesos, torno á pendrer la ploma pera dirigirme als apreciables llegidors de la magnífica IL·LUSTRACIÓ CATALANA, qual publicació mereix com sempre y avuy més que may, per sos esforços progressius, la protecció de tots los catalans.

En la Illa de Cuba principalment, es ahont hauria de tení ella un gran nombre de suscriptors. Si reconeixem que 's de importancia molta la publicació d' una Il·lustració en nostre llenguatge, quí més que nosaltres debem protegirla?

Catalunya forma una petita part de la Nació Espanyola y conté per lo tant poch habitants. Si la IL·LUSTRACIÓ CATALANA, per rahó del llenguatge te de contar solzament ab la suscripció dels fills del Principat, es necessari que tots, poch ó molt, posém de nostre part una pedreta, pera que sia ella lo viu mirall de nostre renaixensa, y la enveja d' altres publicacions iguals, que n' obstant de tení sa esfera d' acció mes gran, puig que gran es la familia que parla l' idioma de Cervantes, no responen com deur an á los avensos del segle. Catalans, ajudeu á la IL·LUSTRACIÓ CATALANA, com á un membre de vostre familia.

**

Avans aquí en los teatres, hi havia la costum, de que las senyoras y senyoretas tenian de ocupar los palcos, ó los asientos de tertulia, separats per un embá dels asientos dels homens; y era molt mal vista la senyora ó senyoreta, que s' arriscaba á pendrer asiento en la platea, ço es, en las llunetas. A moltíssims joves no 'ls hi agradava aquesta moda, si be era una delicia guaytá desde 'l mitj de la platea, aquell bé de Déu de hermosura que en forma de ferradura se mostrava á nostre voltant.

¡Quanta joventut y bellesa no 's passejava y 's passeja per los passillos que volteijan als palcos, los quals tenen tots sas persianas pera admirar la bellesa que ells tancan joyosos! ¡Quants sospirs no s' escapan de bocas sense dents, impulsats per recorts que despertan, las fadas que miran uns ja ab ulleras! ¡Quants sorrisos se veuen, quantas ganyotas, quantas gestos expressius, quantas rialladas se senten, quantas esperansas y quantas desenganys se reben...!

Las nenas cubanas, graciosas y macas, completaban sa boniquesa empolvantse lo cap y guarnintse de flors. Eran veras ninfas eixidas del mar, que 'ns feyan patir al mirarlas, y al no véurelas, faltabans la vida. ¿Per qué, deyan molts, las cubanas no trencan aqueixa costum tant absurda, y seguint l' exemple de las nacions civilizadas no venen á honrarnos la platea, seyent á nostre costat?

Molt ha costat conseguirlo, pero al últim es ja un fet, lo que las senyoras y senyoretas prenguin també asiento en la platea ó en las llunetas. Mes... per ço es diu qu' en lo mon, lo qu' es ample per uns es estret pels altres. Ara que s' ha generalisat la costum de que las senyoras vaijin á lluneta, tothom, menos los que acompanyan á sa muller ó á sa nuvia voldrian que tornés aquella vella costum que prohibia á una senyora á pendrer lluneta.

¿Com se compren, preguntarán vostés, aqueixa contradicció? Jo bé prou 'ls ho diria, mes no m' atreixo. Millor dit, considero que ells tenen rahó en queixarse, pero també considero qu' ellas estant en lo seu dret. Jo dona, 'ls diria: no voliau, que vinguessem á lluneta, donchs ja ho heu conseguit; ara diheu que os destorbem, bé; donchs are per punt no 'ns mourem d' aquí. Y per punt segueixen anant á lluneta; fent enfadá á mes de quatre. La cosa es séria, jó sé d' un jove qu' ha renyit ab sa nuvia per aixó mateix. Jo sé d' un home qu' ha demanat lo divorci, per haber sigut causant la seva dona, de trobarse avuy borni. Jo sé... més, ¿á que fer la llista mes llarga, si pera mostra ab un botó n' hi ha prou?

—Si 'm gardeu lo secret, 'ls hi vaig á dir are ab confiansa, lo qu' ha motivat aquesta guerra contra las senyoras que van á lluneta, cosa avans tant desitjada. La causa, son aquestos sombrerassos que portan las senyoras, d' una cana en rodó y que tapan l' escenari als que per desgracia estant darrera d' una senyora. Aquesta moda de sombreros, ha ocasionat també algunas desgracias, com les que hi he descrit mes amunt.

Jo comprench perquè elles no 'n fan cas de tot això y segueixen aqueixa moda, ¡'ls hi escau tan bé lo gran sombrero de grossas alas...! ¡Ay! una *trigüña* de setze junys, ab aquest barret portat graciosament, ha robat lo cor d'aquest innocent.

GABRIEL COSTA NOGUERAS.

ATENEU SABADELLÉS

CERTÁMEN LITERARI DE 1882

L'Ateneu Sabadellés, que te per única missió lo foment de las Ciencias, Lletres y Arts, contant ab la reconeguda generositat de las Corporacions, Societats y

da *Reyna de la festa*, segons l'antiga costum y entregará 'ls premis restants als que n'hayan sigut guanyadors.

II. Una CORONA DE PLATA Y OR, premi ofert, com lo anterior, per l'Ateneu Sabadellés, á la mellor composició poética dedicada á la bona memoria del insigne escriptor esglesíastich, «l'ilustre sabadellench Excm. é Ilm. Sr. En Félix Amat.

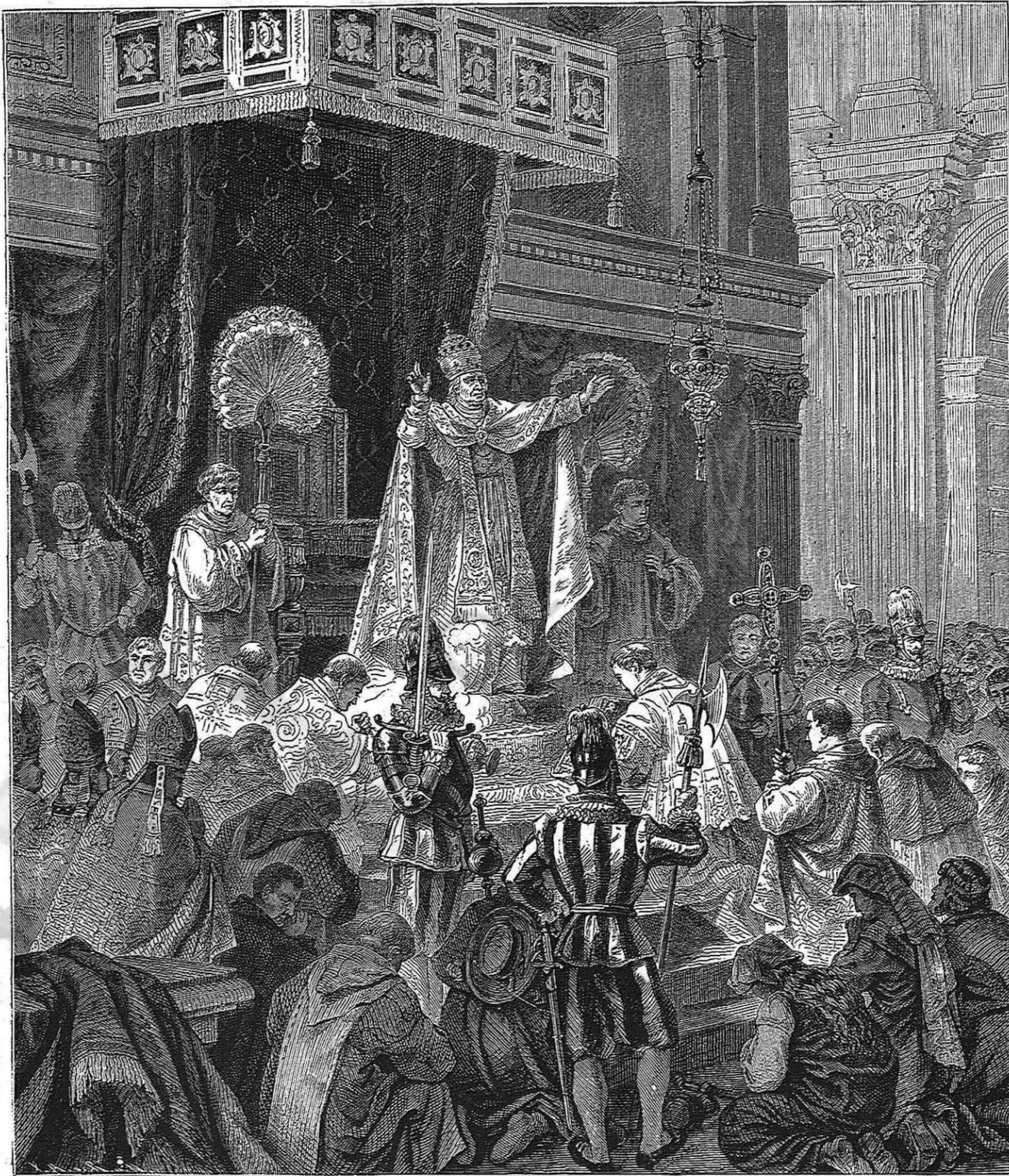
III. Una PLANXA DE MARBRE NEGRE AB L'ESCUT DE SABADELL GRABAT EN OR, donatiu del M. I. Ajuntament, que s'otorgará á la mellor «Memoria histórica sobre el origen y progresos de Sabadell,» escrita en prosa castellana. La obra premiada quedarà de propietat del molt ilustre Ajuntament.

VII. Una LIRA DE PLATA, oferta per la societat de balls «La Piga,» á la mellor «Poesía festiva ó humorística.»

VIII. Una ENGLANTINA DE PLATA, regalo del molt ilustre senyor arcalde don Joan Vivé Salvá, á la mellor poesia descriptiva d'alguna «Festa ó costum de Sabadell.»

IX. Una JOYA ARTÍSTICA, donatiu del molt ilustre senyor Jutge municipal don Salvador Vilarrubias Viada, á la mellor Memoria que tingui per objecte «Senyalar los medis aixís morals com materials que més directament contribueixen al progrés d'aquesta ciutat en sas principals fonts de riquesa, Agricultura, Industria y Comers.

X. Una PLOMA D'OR, donatiu del senyor don Joa-

LA BENEDICCIÓ PAPAL EN LO DIA DE PASQUA Á ROMA

digníssims particulars d'aquesta ciutat, ha acordat la celebració d'un Certámen literari que tindrà efecte en la diada de l'«Aplech de la Salud,» qu'enguany s'escau al dia 14 del pròxim Maig.

A n'aquest fi sollicita 'l digne concurs dels escriptors y poetas pera la realització de tan lloable idea y major lluhiment de tan senyalada festa, presentant á concurs los premis que s'indican en lo següent

CARTELL

I. Una FLOR NATURAL, premi d'honor y cortesia, que será adjudicada á la mellor poesia de «tema lliure.» Lo poeta que resulte guanyador d'est premi deurá ferne present á la dama de sa elecció, la cual será proclama-

IV. Una CHIMENEYA DE PLATA, regalo del *Círculo Sabadellés*, al que mellor cante «Las glorias de la industriosa Sabadell.»

V. Una PLOMA DE PLATA Y OR, oferta del «Gremi de Fabricants,» á la mellor Memoria escrita en catalá, sobre l'«Objecte y tendencia de la creació dels gremis; causas que produhiren son desenrotllament; las qu' han determinat sa decadencia; qual fou la época en que lo-graren més esplendor y poderiu y motius que hi influhiren.»

VI. Una PLANXA DE PLATA EN FORMA DE PERGAMÍ AB UNA BRANCA DE LLOREER DEL MATEIX METALL, donatiu de la «Institucion libre de enseñanza,» á la mellor Memoria sobre 'l «Concepte y caràcters de la ensenyansa lliure.»

quim Planas Borrell, diputat á Corts per aquest districte, á la mellor «Memoria sobre 'l mohiment econó-mich ó industrial de Sabadell durant lo present segle, indicant las causas que poden influir en son major progrés.»

XI. Un PENSAMENT DE PLATA, oferta de don Antoni Serret y Palau, diputat provincial de aquest districte, á la mellor Memoria, «Aplicació de las Ciencias á la Industria y sos efectes,» escrita en prosa catalana.

XII. Una JOYA ARTÍSTICA, regalo de don Pau Turull Comadrán, ex-diputat á Corts d'aquest districte, que será otorgada al obrer, fill ó resident en Sabadell, que vivint exclusivament de son jornal, millor escriguí un «Article literari» qual tema 's deixa á sa lliure elecció

SANT LLORENS DEL MUNT. — DIBUIX DE NOSTRE CORRESPONSAL ARTISTICH DE SABADELL J. VILA

XIII. Una ESTÀTUA DE PLATA REPRESENTANT LA INDÚSTRIA, oferta del distingit propietari don Joan Fontanet, al millor treball en prosa, indicant «Los medis de evitar la lluyta entre 'l capital y 'l treball.»

XIV. Una ASUTSENA DE PLATA, donatiu d' un sócio de aquest Ateneo, á la mellor poesia dedicada «A la Verge de Montserrat.»

Tots los treballs en vers deuen estar escrits en catalá; los en prosa que no tenen senyalat l' idioma en que deuen escriurers, s' entent que poden serho en catalá ó en castellá.

Desde 'l dia de avuy fins al 30 del próxim Abril inclusiu, serán admesas á certámen las composicions que optin á premi, las quals deurán esser originals é inéditas; cada composició anirá acompanyada de un plech clós que contindrà 'l nom del autor y durá en lo sobrescrit lo títol y lema de la composició á que pertanye.

Lo Jurat calificador nombrat al efecte se compon dels Senyors quals noms á continuació s' expresan:

Francesch Ubach y Vinyeta, President.—Joseph Giera Dulcet, Vice-President.—Joseph Roca y Roca.—Salvador Vilarrubias.—Teodor de Mena.—Eudalt Viver.—Artur Gallart, Secretari.

Totas las composicions haurán d' adressarse al senyor President del Ateneo, en Sabadell; ó á la redacció de *La Renaixensa*, Xuclá 13, baixos, en Barcelona, durant lo plasso preficats.

L'Ateneo 's reserva per un any la propietat de las composicions premiadas. Las no premiadas quedarán en poder del Ateneo, y 'ls plechs que continguin los noms de sos autors serán cremats al terminarse 'l acte.

La solemne festa de la distribució de premis als poetas llorejats tindrà efecte lo dia 14 de Maig en lo lloch y hora que 's designará al publicarse per medi de la premsa y ab la deguda anticipació lo fallo del Jurat.

Sabadell 28 de Febrer de 1882.—Lo President de la Comissió organísadora, Miquel Altayó Moratons.—Lo President del Ateneo, Francisco de P Benessat.—Lo Secretari general, Joan Valls Sábát.

BELLAS ARTS

Los cuadros exposats de rarament al Establiment del senyor Parés han estat:

Un paisatge del senyor Pahissa en la que s' admira una grandiosa perspectiva aérea; los reflexos de la llum en lo celatje están admirablement interpretats de manera que la ilusió que produheix á la vista es extraordinaria; lo paisatge es molt recomenabable. Lo senyor Pahissa demostra que té grans condicions de pintor paisatjista.

Y certament que 'ls artistas que cultivan aquest género no escassejan á Barcelona. Aprop d' aquesta tela s' veuen dos altres del senyor Meifren que demostren una constant aplicació y una vocació decidida. Un de aquestos dos cuadros sobretot, lo que representa un crepuscul es notable per sa entonació y sa perspectiva: l' altre es un xich més inferior; pero en los dos campeja la gran facilitat de execució y el gust d' un artista que pinta y sent.

Lo senyor Martí y Alsina té un tipo d' hermosa noya que com simbolisant la estació de las flors destaca sobre un fondo de fullatge; agrada, pero está pintat ab certa pulcritud y amanerament motiu per lo que lo toch resulta dur, lo que 's nota sobre tot en los detalls; creyem que aquesta figura es un retrato.

Lo senyor Hunyent té un quadret representant una escena de familia en una cunya valenciana. Es notable per sa intenció: sens dupte 's tracta d' assumpto de amors; puig se veu una noya que escolta preocupada 'ls consells d' un frare que assentat en ampla poltrona, y tenint á sos costats als pares, sembla que tracta de influir en las inclinacions de la jove. ¡Qué ben posats están los personatjes, que ben interpretat lo sentiment que anima á cada hu! Lo colorit es vigorós; lo toch es fi y en extrem delicat: tal volta la graduació del cla-oscuro en l' àmbit de la cunya deixi que desitjar; pero de tots modos aquesta obra com tota las de son autor revela un esperit d' observació, que robusteix sas inspiracions ab lo estudi constant de la vida real.

Aixis se forman los bons artistas.

Una escena de la vida íntima romana representa un quadret cual firma sentim no recordar. No está mal dibuixat, pero el color es sech y lo clar-oscuro defectuós.

Lo senyor Bellver té una acuarel·la pintada ab gran netedat: ios efectes de llum y la perspectiva son d' un vigor que no semblan fácil obtenir d' aquet procediment. Be es cert que 'n Bellver es una notabilitat en son género.

Lo senyor Campeny té exposat un busto d' un salvatje, obra superba y de execució verament grandiosa; lo senyor Rovira un busto molt ben modelat, represen-

ta una odalisca; un altre que representa un noyet venedor de periódichs es tambe recomenabable.

Un cuadro de costums andaluzas del senyor Jesús Guzman ha cridat molt especialment la atenció. Representa 'l pati d' un hostal, en lo centre del qual s' veu un torero y una chula: aquestas dugas figuras están admirablement pintadas y delicadament tocadas, constituint una brillant nota de color en aquet cuadro que te fragments notables y en cambi altres bastant flachs y descuidats. Pero son conjunt es animat y vigorós, cualitats que s' troban molt especialment en lo fondo.

Lo senyor Torrecassana té un quadret representant dos noyas asentadas sobre las rocas de un torrent; es un tant abocetat, per lo que 'l colorit resulta crú, essent aixis mateix defectuós lo clar-oscuro.

Del senyor Capdevila es un estudi del natural que revela facilitat en lo género.

Lo senyor Martí y Alsina (fill) ha exposat tambe una altra tela de que s' ha ocupat ab elogi la premsa de la localitat y que no varem tenir lo gust de veurer.

Lo senyor Campeny té un boceto al peu del qual se llegeix: *Nuestro porvenir*, y en lo que personifica en la figura pensadora d' un jornalero, molt ben plantada, la trista situació á que pot arribar la industria. Los senyors Vallmitjana tenen varios notables estudis del natural.

També el senyor Querol ha exposat un busto retrato ben executat.

F. BARADO.

NOVAS

Lo dilluns passat va celebrar la societat coral d' Euterpe lo primer concert matinal de la present temporada, que fou concorregut com de costum. Formavan lo programa las més escullidas pessas del numerós repertori ab que conta l' antiga societat, debentse mencionar molt especialment *La cansó dels Jochs Florals*, distingida en l' últim certámen Clavé ab lo primer premi, y composta pe 'l reputat mestre don Anselm Barba sobre la majoria de las estrofas de la valenta poesia que llegí lo senyor Matheu, com á parlament de gracias en la festa dels Jochs Florals del any passat. Aquesta composició fou rebuda del públich ab una estrepitosa salva de aplausos que no cessaren fins que 's presentá son autor, repetintse després de esser executada per segona vegada á petició del públich. Abundan en la nova obra del mestre Barba, motius elegantíssims y d' un delicat sabor popular, armonisats ab la correcció y riquesa que distingeix á aquell compositor, lo que farà sens dubte que sia cada volta més aplaudida del públich que afavoreix ab sa assistencia los celebrats concerts matinals d' Euterpe.

Felicitem cordialment al autor de la *Cansó deis Jochs Florals*, que no ha defraudat ab aquesta composició las esperansas que nos habian fet concebir son talent y sa reputació merescudíssima.

Ab motiu de las próximas festes de San Anastassi, patró de la ciutat de Lleyda, se celebrará un certámen artístich literari per 'l que s' ofereixen los premis següents: Un lliri de plata y or, ofrena del Excm. Ajuntament al autor del més inspirat cant heroich, en catalá ó castellá, referent al Martiri del ilergeta Anastasi. Una rosa de plata, tribut de la Junta de firas y festes á la mellor poesia catalana que descriga «Una festa major.» Una amapola de plata esmaltada, present de la Redacció del *Diari de Lleyda*, al autor de la millor colecció de Cantars catalans. Una locomotora de plata, donatiu del Banch de Lleyda á la Oda més entusiasta en catalá ó castellá, «Al ferrocarril del Noguera Pallaresa.» Una arpa de plata y or, dádiva del Il·lustríssim senyor don Miquel Ferrer y Garcés, al autor de la millor Romansa més sentida y ben escrita, per veu de triple, qual lletra 's deixa á gust del compositor, acompanyada de piano, armonium y violi concertant. Un rahimet de pansas de plata esmaltada, obsequi de don Lluís Roca y Floréjachs, al autor de la millor composició catalana, en vers ó prosa, debent constituir preferencia en igualtat de mérit literari la circumstancia primera, relacionada ab l' historia ó costums de Lleyda y sa provincia. Una artístich estatua en bronzo, de Guttenberg, regalo de don Joseph Sol y Torrens, al autor de la millor Memoria sobre 'ls defectes de que adoleix l' imprenta espanyola orto-prosódica y tipográficamente considerada y medis de corretjirlos. Una copa de plata y or, ofrena del Tranquil Taller, al autor de la millor Memoria referent al establiment d' una Escola d' Arts y Oficis en Lleyda, y medis per son sosteniment. Las composicions s' endressarán baix la forma de costum en aquestos cassos, al Secretari del Jurat, don Antoni Serra y Mostany, Palma, 24, segon, avans de las vuyt de la nit del dia 25 d' Abril.

Igualment l' Academia Bibliográfica Mariana de la mateixa ciutat, anuncia son certámen per 'l corrent any de 1882, que dedica á Nostra Senyora de la Funciscla de Segovia. La poesia catalana te participació en los següents premis: Un lliri de plata, á la poesia catalana ó castellana en que més ressalten la tendresa d' afectes y amor de María. Una asutzena de plata, á la millor poesia catalana ó castellana, preferintse la primera en igualtat de mérit, dirigida á la Verge, com Patrona de la Joventut Católica en Espanya, en lo misteri de sa immaculada Concepció. Una petxina de plata, á la millor poesia catalana en que se celebre qualsevolga festa popular tradicionalment consagrada á la Verge María. Un escut de plata ab la xifra de S. S. Lleó XIII, al millor treball en prosa catalana ó castellana, en alabansa é històrica conmemoració de l' imatge del Sant Cristó trovat, que 's venera en l' iglesia parroquial de S. Llorens Mártir de la ciutat de Lleyda. També 's ofereixen una cineraria marítima de plata y or, á la més sentida y ben escrita Antifona á la Verge, per veu de triple á solo, ab acompanyament d' arpa ó piano, armonium y violi concertant. Y un caballet ab paleta y pinzells de plata, al millor boceto al oli en que ab llibertat de tamany, pero procurantse que no escedeixi d' un metro en lo sentit de sa major dimensió, se represente una escena relativa á la historia de la Verge del Porrillo de Saragossa, assumpto de poesia heroica y de las dos Memorias històrich-artístichas, premiadas en lo precedent Concurs de l' Academia y publicadas ja per la mateixa.

La Societat coral Euterpe, ha acordat la creació d' una Academia que portará 'l nom de la Societat, y ahont se donarán classes de solfeig coral, piano, armonium, violi, armonia y declamació, admetentse fins lo dia 20 las sollicituts de matrícula que deurán ser presentadas per los senyors socis fundadors de la Societat, en la secretaria de la mateixa, Lladó, 7, principal.

A causa del gran número de poesias que s' han rebut en la Secretaria dels Jochs Florals, omittim publicar la llista complerta de las mateixas, que ompliria un espay considerable de nostre número, espay que considerem més útil destinar als molts treballs que tenim en cartera. De totas maneres, aquells de nostres lectors á qui convinga, trovarán la llista en los periódichs diaris de nostra capital.

Aprobats per lo Govern de la provincia los estatuts del Centro Catalá, lo dia 13 del corrent tingué lloch una reunió en la Unió de las classes productoras ahont se doná lectura dels mateixos, presentse diferents acorts casi per unanimitat y 's doná compte del número de socis inscrits qu' arriban ja al número de cent. En aquesta reunió hi regná gran entusiasme essent d' esperar que prompte será un fet la definitiva constitució del Centro, destinat á ser de gran profit per la propaganda de las ideas catalanistas.

La distingida societat «Círculo de la Juventut mercantil» doná lo dia 25 de Mars un concert literari musical que tingué la fortuna d' atraure al local de la societat, una numerosa y escullidíssima concurrencia que acullí ab grans aplausos tant las pessas de concert que se tocaren, com las poesias que 's llegiren d' alguns reputats poetas. Entre las primeras recordém la *Marxa de la «Africana»* y la de las ruinas d' Atenas tocadas á quatre mans ab esquisida precisió y sentiment per los senyors Tous, la cavatina del «Barbieri de Siviglia» perfectament interpretada per lo senyor Bayona y l' Ballable número 2 de la ópera «Teramors» de Rubinstein que tocá lo senyor don Joseph Tous.

Felicitem a aquesta societat per lo brillant éxit obtingut en dita reunió y per la marxa próspera y florent d' aquest Centro deguda en gran part á la acertadíssima gestió de la Junta Directiva que s' ha esforçat en posarla al nivell dels millors centros de la seva índole que en nostra patria 's trovan.

La memoria llegida per lo senyor secretari en la sessió inaugural d' aquest any, qual envió agraheim á la Junta Directiva es un testimoni irrecusable de quant acabem de dir.

Nostre estimat colaborador don Lluís Maria Soler y Puig, ha sigut condecorat per S. A. R. lo Bey de Tunis ab lo grau de Cavaller Oficial de l' Imperial Ordre del Nichau Iftikhar, en virtut del firman espedit als 8 lounmada Elaoul 1299 (27 Mars últim), en premi de distints serveys prestats á dita Regencia per l' esmentat senyor Soler, al que felicitem per tan honorífica y rara distinció.

La abundancia d' original nos obliga igualment á retirar en aquest número, un preciós estudi sobre Murillo que donarem, en lo corresponent al 30 d' aquet mes.

LLIBRES REBUTS

CALENDARI CATALÀ DEL ANY 1882, *coleccionat per J. P. Briz y F. Matheu.*—Al igual que tots los anys es lo Calendari Català corresponent al actual, un triadíssim recull d'articles y poesias originals dels més reputats escriptors catalans, mallorquins y valencians. Tots los que senten en son cor l'amor per las cosas de la terra tenen á gran honor lo colaborar en tan important publicació qu'ha arribat á col·locarse á una gran altura després dels 16 anys que compta d'existència, gracias á la intel·ligència y entusiasme del seu fundador don Francesch Pelay Briz que'n aquets últims anys ha cridat á son costat pera que l'ajudés en sa tasca al jove poeta don Francesch Matheu.

Com de costum figura al front del Calendari d'aquest any una revista de tot lo important ocorregut en lo camp catalanista en l'anyada qu'acaba de transcórrer, revista feta ab exquisita conciencia y escrupulositat puig qu'á res ni á ningú que s'ho valga deixa en oblit lo seu anónim autor.

La poesia está dignament representada en lo Calendari d'aquest any. Los amichs de'n Bartrina debém agrahir á sos coleccionadors lo recort que á sa memoria tributan publicant al davant de tots los treballs en vers la bella poesia *Per Nadal*; original de nostre malaguanyat amich. No volem ocultar que més que totas las altres nos han cridat l'atenció las poesias tituladas *Marina*, del senyor Costa y Llobera, qual lectura estém segurs qu'ha de produhir á tothom una profunda impressió gracias á la grandiositat de la concepció y de las imatjes de que tota ella está sembrada y á la robustesa del llenguatge de que s'ha valgut lo poeta pera desenrotllar l'assumpto per ell escullit; *La Catedral*, oda del Sr. Pagés de Puig, de la que prescindint de sa factura gens original, podria dirse lo mateix que de la poesia de'n Costa; y *Gemech de pare*, original del senyor Pons Gallarza, y que 's una tendríssima lamentació dedicada á la mort d'una filla del autor, que nos altres considerém molt digne de figurar al costat de las delicadas estrofas qu'ab 'l mateix objecte escribí Ruiz Aguilera. Moltes altres poesias conté lo Calendari dignes de particular menció qu'á disposar de mes espay citariem en aquest lloch ab especial complacencia, limitantnos á ferho per aquest motiu ab *La Costa llevantina*, del Sr. Ubach y Vinyeta, una traducció del poema *Echo e Narciso*, feta d'una manera acabada per lo Sr. Sardá. *La Cansó dels excursionistes*, del Sr. Llorente, ab tota la gallardia que requereix aquest género de composicions, *L'escultor de la Verge de Montserrat*, poética llegenda de Mossen Verdaguier, sobre l'origen de l'imatje de nostra «Moreneta», *A trench d'auca*, fragment d'un poema del Sr. Aguiló d'acabada contextura estrófica, per més que'n son conjunt nos fassa l'efecte de loa teatral, y *Judit de Welp*, magnífich fragment de la tragedia d'aquest nom escrita ja fa alguns anys per lo senyor Guimerá.

Entre las composicions en prosa crida l'atenció del lector un quadro del Sr. Oller extret d'una novela inédita que dit senyor está escrivint en l'actualitat, com igualment altré treball del Sr. Obrador y Bennassar, qu'ab tot y estar escrita en prosa revela de sobras al delicat poeta que tots coneixém. Es llástima que 'ls senyors Briz y Matheu no s'hajan decidit d'una vegada á eliminar del Calendari la serie d'anécdotas y quentos sobre qual xispa no creyem que hi haja qui 's fassa ilusions; á nostres ulls no es dispensable aquesta falta tractantse d'una publicació de la importancia del Calendari destinada principalment á anar en mans de personas de regular educació literaria, y á la que 's faria molt poch honor suposant que 'ls habian de fer gracia xascarrillos de tan supina mansuetut com algun que que se'n trova en la collecció.

Un'altra censura avans de termenar; se la mereixen los senyors Briz y Matheu per no haber pres altra part en lo Calendari que la del pacient compilador, quan més que ningú tenen obligació d'honar ab sos molt apreciables treballs las planas del mateix. Del Sr. Briz figura en aquesta publicació, tan sols una poesia de deu ó dotze ratllas, escrita sense la més petita pretensió pera un exemplar de las obras d'Ausias-March que l'autor enviava á una dama; y encara méns podem dir del Sr. Mateu.

Acudim al criteri de tots los amants de la lectura catalana pera que 'ns digan si es perdonable la indolencia manifestada en aquest punt per los senyors Briz y Matheu, poetas abdos d'indisputables facultats y obligats en primera línia á contribuir al mayor lluhiment del Calendari Català.

LO RAT-PENAT, *calendari llemosí corresponent al present any 1882.*—Tallat en lo mateix patró del *Calendari Català* los escriptors valencians donan anualment á llum desde fa vuyt anys, una collecció de treballs en prosa y vers que ab una activitat ben digne d'encomi va arreplegant d'uns y d'altres lo senyor D. Joseph María Puig y Torralva.

La collecció del present any es molt més nutrida de treballs de lo que 's podria esperar d'aquella terra ahont sols ab molta dificultat va propagantse l'idea de la nostra renaixensa y en quant á son valor literari fa concebir falgueras esperansas de que arrive Valencia á figurar dignament al costat de sa germana Catalunya en lo cultiu de las lletres catalanas y no llemosinas com molts fills del Turia han donat en batejarlas, per cert ben infundament.

Es de desitjar que 'ls escriptors valencians posen més cuidada en respectar los furs de la ortografia de la que demostren preocuparse molt méns de lo que requerix l'importancia qu'ha arribat á conseguir la nostra literatura.

Per lo demés *Lo Rat-Penat* d'aquest any es un altre llibre que recomanem als catalanistas, qual adquisició 's fa indispensable pera tot lo que tinga 'l nobilíssim propósit de protegir en la mida de las sevas forsas la publicació d'obras catalanas. Segurament qu'al recórrer las sevas planas se llegirán ab gust poesias com *La tardor* d'Ubach, *Desolació* d'Aguiló, *A la benedició del cor de Jesus* de Verdaguier, *L'estihuet de San Martí* de la senyora Bravo, *Maulets y Botiflers* de Puig y Torralva, *La espasa del rey mort* de Briz, *Cansó d'amor* de Masriera, *La meva llengua* de Pizcueta, *La cansó dels excursionistes* de Llorente, *Nadal* de Matheu y molts altres treballs en prosa y en vers, deguts á reputadíssims escriptors de Valencia, Catalunya y Balears.

LOS AMORS D'UN GUERRERO, de Ramon Coll y Gorina. Un assumpto insustancial, portat ab inconcebible mansuetut, escrit en català de mala mena y en versos detestables, forma lo que l'autor ne diu *comedia y parodia*, no essent l'una cosa ni l'altra. Es de desitjar que l'autor no perdi 'l temps d'aquí en avant en escriure produccions com la que motiva aquestas ratllas, que no donan honra ni profit, ni fan cap falta á la nostra prou mal-tractada literatura dramática.

L'AMOR, LO MATRIMONI Y 'L DIVORCI, per C. Gumá. Es un quadern de versos no gaire recomenables, collecció de vulgaritats que no logran l'objecte que 's debia proposar son autor, qu'es únicament lo de fer riure una estona als que ho llegeixen. Lo senyor Gumá, que mostra algunas disposicions pera la versificació, faria santament si encaminés sa aptitut per un'altra via més acceptable y potser ne trauria algun bon resultat que no es d'esperar de la publicació d'obras com la de que parlem.

TOMEU BONCOR. — LO POBLE DEL ALZINAR. — *Novelas premiadas* de don Joaquim Riera y Bertran.—En un elegant tomet de 140 planas ha tingut lo senyor Riera la bona idea de publicar las duas noveletas quals titols van al cap d'aquestas ratllas. Conegudas son de tothom las condicions de novelista que han guanyat al senyor Riera una reputació envejable entre 'ls escriptors catalans, y en las duas obras que conté aquest llibre no podia pas desmentir lo concepte que d'ell tenian format los qui han llegit sas numerosas produccions. En totas ellas fora temps perdit buscarhi aquell atreviment en l'idea que constituheix lo fondo de las obras verdaderament genials; ni ha de trobarshi pas aquella vigorosa pintura de las grans passions, ni 'l plantejament de qüestions socials que forma 'l carácter dominant de las novelas pertanyents á una determinada escola. Lo senyor Riera enclou modestament sas facultats dintre d'un género que no pot pas aspirar á moure grans entusiasmes ni á estendre desmesuradament la fama d'un autor; es un género que may sorpren, may enlluherna, pero sempre agrada, sempre fa sentir delicadament quan se tracta ab la habilitat ab que sab ferho 'l reputat escriptor de qui venim parlant. Lo senyor Riera te una destresa especial en la descripció de costums y de personatjes sab donarli un color local tan encertat, te una expressió tan simpática y apropiada á las situacions y á las personas, que sas obras fan sempre de bon llegir, y un no se'n cansa may, adhuc advertint la trivialitat del argument ó la poca novetat y senzillesa extremada del desarrollo de la acció. Lo que pasa ab totas las novelas del senyor Riera, que entre més xicas y més grossas n'ha escrites bona cosa, pasa ab las que ha publicat darrerament. En la primera se fa recomenable la pintura de llocs y de tipos, molt especialment tot lo que 's refereix á l'estada del protagonista en l'Hospici, que es la part, en nostre concepte, mellor de l'obra, digna de llegirse més d'una vegada y en la que l'autor acredita més sas envejables condicions; no es axó dir que estiga la segona part desposehida de estimables qualitats, sino solament que no té l'atractiu de la primera, per més que en res desdiga del talent del senyor Riera. En *Lo poble del Alzinar* no 's fa tan notable l'habilitat del autor en las descripcions, ni apareix tan justificada la manera d'obrar d'algun dels personatjes que intervenen en l'acció; aquesta te escassa originalitat y no desperta l'interés de la anterior novela, haventhi emperó algun capítol

ben notable. En abduas obras se recomana la correcció y elegancia del llenguatge, com pot esperarse sempre que del senyor Riera 's tracta.—Aquest llibre, qual adquisició recomaném als nostres lectors está ben imprés en la Tipografia Espanyola y 's ven á 2 pesetas en la llibrería de don Guillem Parera, carrer del Pi, n. 6.

CERTÁMEN CATALANISTA DE LA JOVENTUT CATÓLICA DE BARCELONA. — ANY 1881.—Es innegable que la Joventut Católica de Barcelona aporta un refors de gran prau á las lletres catalanas ab lo certámen que celebra anualment y en lo que son disputats en honrosa competencia per los millors poetas y prosadors de nostra patria, las valiosas joyas que pera guasar donar al geni ofereixen corporacions y personas de la mes elevada significació.

Lo resultat obtingut per la Societat en lo certámen d'enguany no es certament pera desprejarse y be se pot dir d'ell á boca plena que Deu n'hi dó, per mes que siga precís reconeixer que no tots los treballs llorejats en lo concurs brillan á la mateixa altura, lo qual per altra part res té de particular. Si abundessen en lo volum de que venim parlant composicions de l'importancia de «La palmera de Junqueres» podria dirse ber: be sens por de ser desmentit que l'esmentat llibre seria un dels millors qu'hauria produhit nostre renaixement literari. Desgraciadament axó está lluny de succehir puig al costat de la citada poesia n'hi figuran d'altres, sobre qual valor literari distem molt d'estar conforme ab l'opinió de las respectabilíssimas personas que las consideraren dignas de ser premiadas.

Dit aixó, qu'es certament dir molt poca cosa puig ja fa molt temps que s'ha dit qu'en materia de gustos res hi ha escrit, y tornant á «La Palmera de Junqueres» no tenim inconvenient en afirmar que en quant á mérit literari se trova sola en lo certámen darrerament celebrat per la Joventut Católica puig cap altra pot comparárseli de las molts qu'ab ella se trovan en la collecció. Escrita en robustíssimas estrofas, salpicada d'imatjes á qual més poéticas y en llenguatge del més castís que puga demanarse té per objecte lamentar la desaparició de nostres joyells artístichs portada á cap per lo vent de la revolució, valentse l'autor de la poesia pera lograr son objecte, d'una felicíssima paritat qu'estableix entre la palmera del monastir, avuy trasplantat, y la ciutat de Barcelona á la qual l'afany imoderat dels plahers mundanals ha de conduhir á la més completa ruina tal com l'autor suposa que succehí á la desgraciada palmera. Mossen Jacinto Verdaguier qu'es l'autor d'aquesta poesia ha sabut treure tal partit del assumpto, que en lo terreno de la poesia y sustrayentse de tota altra consideració logra fer sentir sa dolorosa queixa fins en lo cor dels que están molt lluny de viurer en comunitat d'ideas ab lo distingit sacerdot vigatà.

Es indubtable, en nostre concepte, que segueixen en mérit á aquesta poesia, las tituladas «Lo siti de Burriana», «Reina y Mártir», y «La Creu de San Jordi», preciosos romansos del senyor Ubach y Vinyeta y ben dignes de la reputació que en aquest género de poesia s'ha guanyat lo seu autor. Quadros histórichs perfectament colorits, tochs vigorosos, descripcions sóbrias pero magníficament apuntadas, se fan notar en las tres citadas poesias, no totas premiadas en nostra opinió ab tota la justicia que s' mereixian. Igualment no debém pasar per alt «La Papallona» deguda al delicat poeta don Antoni Careta y Vidal, gallarda y aixerida composició doblement recomanable per sa esquisida correcció y per sa falta de pretensions y lo «Martiri de San Sever» original del senyor Masriera que te recomenables condicions com á imitació popular.

Aixó per lo que respecta als treballs escrits en vers; en quant á la prosa també en aquest volum hi te una digníssima representació. Que ho diguin sino los «Cuadros del cor» del senyor Genis y Aguilá qual lectura mes d'una vegada nos ha fet apuntar las llágrimas als ulls per lo tendríssim sentiment que domina en totas las escenas dibuixadas per l'autor. Mereix també un aplauso lo senyor Genis per no volguerse contar entre aquella classe d'escriptors que per lo fet de descriurer escenas de nostres dias se creühen ja dispensats de tenir ab lo llenguatge tota aquella lley de miraments y respectes que se l'hi deuen ab tot rigor de justicia. Tenim per un dels millors capítols d'aquest treball aquell en que 's descriu l'anada al santuari de Puiglagulla y no volém ocultar que sa lectura nos ha portat á la memoria al mateix Lamartine en sa incomparable *Graziela*, no perque ab aquesta obra hi tinga altré punt de contacte que l'd'estar escrita ab un vigor y ab una forsa poética ben difícils d'imitar.

Per més que no figure entre 'ls treballs premiats mereix també citarse com digne d'encomi lo discurs del senyor don Joseph de Palau y de Huguet que per encàrrech de la Societat dirigí la paraula al públich en lo acte de la repartició de premis. D'acabada forma literaria y de un fondo intencionadíssim fa admirarse igualment del literat y del adversari polítich-filosófic á qui 'l senyor de Palau vapuleja terriblement.

